

Міністерство освіти і науки України
Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Бурачок Л.В.

**Методичні аспекти викладання нової і новітньої
історії у шкільному курсі всесвітньої історії: плани
семінарських занять, програмові вимоги,
самостійна робота**

(Методичний посібник для студентів Факультету історії, політології і
міжнародних відносин, денна та заочна форма навчання)

СОІ – 4 курс

Івано-Франківськ
2019

Бурачок Л.В. Методичні аспекти викладання нової і новітньої історії у шкільному курсі всесвітньої історії: Методичний посібник для студентів факультету історії, політології і міжнародних відносин: – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019. – ст. 91

Підготувала кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Бурачок Л.В.

Рецензенти:

Жерноклеєв О.С. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Борчук С.М. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Надруковано за ухвалою Вченої ради факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №4 від 9.12 2019 р.)

Анотація до курсу

Запропонований курс покликаний на основі широкого конкретно-історичного матеріалу та найновіших здобутків історіографії висвітлити провідні тенденції та перебіг соціально-економічного, політичного та культурного розвитку країн європейського та американського континентів, з'ясувати періодизацію, типологію, аналізувати міжнародні відносини міжвоєнного періоду, біполярну систему повоєнних міжнародних відносин та наслідки її розпаду, навчити студента як подавати цей матеріал на уроках у школі.

Передмова. Пропонований курс «Новітня історія країн Західної Європи і Америки» вивчає історію світової цивілізації, етнічну карту світу. Здійснюється класифікація держав, етнічних спільнот. Звертається увага на теоретико-методологічні основи всесвітньої історії, її структуру і життєдіяльність. Характеризується теорія і типологія націй, етнічність, школи етнічності тощо. Вивчається роль традиції в етнічній культурі, досліджується історичні процеси, їх види, а також етнокультурні, політичні, соціальні, історичні процеси. Крім того, розглядаються теорії культурної взаємодії, об'єднавчі та роз'єднавчі процеси, етнічні конфлікти, їх причини. Подається типологія етнічних конфліктів.

Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- етапи становлення етнології як самостійної галузі знань;
- основи методології етнологічного дослідження;
- етнологічні школи, їх теорії та ідеї;
- класифікацію етносів, критерії і види;
- сучасний стан розробки теорії етносу, нації, етнічності;
- основні характеристики та компоненти психології етносу;
- сутність процесів етнічного розмежування та згуртування;
- основні риси сучасних етнічних процесів в світі;
- сутність і типологію етнічних конфліктів;
- проблему співвідношення етнічного і культурного, етнічного і релігійного;
- значення звичаїв і ритуалів в житті того чи іншого представника етносу.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- використовувати набуті знання в подальшому навчанні;
- аналізувати етнічну специфіку історичних процесів, подій, фактів;
- застосувати на практиці етнологічні методи;
- аналізувати різні фактори життєдіяльності етнічних спільнот;
- співставляти різні інтерпретації основних понять у викладі наукових шкіл;
- робити висновки на основі аналізу статичних і динамічних характеристик психології етносу.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Підготовка висококваліфікованих фахівців для праці у загальноосвітніх навчальних закладах, що володіють знаннями з історії країн Західної Європи і Америки ХХ- поч. ХХІ ст., методики викладання історії, сучасних освітніх технологій, вікової психології, політології, правознавства, етики, інших предметів; здатних оволодіти ключовими теоретико-методологічними засадами і методами вивчення та інтерпретації історичного минулого; застосовувати набуті знання, уміння і навички у майбутній професії – вчитель історії, використовувати набуті знання для збереження та використання культурного спадку, вирішення актуальних проблем сьогодення, виробити навички виявлення, опрацювання та інтерпретації історичних джерел в навчально-освітньому процесі; творчо підходити до навчального процесу; виховувати повагу до загальнолюдських цінностей, а також виховувати активні громадянські позиції.

Політика курсу

Підхід до навчання студентоцентрований, стиль спілкування та взаємодії – демократичний. Вітається й заохочується активна увага під час роботи в аудиторії, творча співучасть у здобутті знань, готовність до обговорення питань, що розглядаються, як результат самостійного опрацювання рекомендованих першоджерел і літератури та самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет. Запитання, що виникають, можливі як у ході заняття, так і в кінці, коли виділяється час для обговорення, а також на консультаціях, під час яких здійснюється й відпрацювання пропущених занять і невиконаних видів робіт.

Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги Положення про запобігання плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ, яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету.

Для оперативної комунікації та обміну інформацією створюємо власну групу в месенджері Viber або в одній із соціальних мереж (за вибором студентів).

Усі основні матеріали з курсу є доступні в системі дистанційного навчання університету

Результатив навчання (компетентності)

виділяти наскрізні поняття курсів, формувати в учнів понятійну систему за рахунок включення відповідних груп-понять в уроки, а також планувати і проводити уроки за допомогою сучасних методів і технологій навчання;

ознайомлення студентів з традиційними і інноваційними методами і технологіями навчання, прийомами і пізнавальними завданнями інтерактивного навчання в школі;

за результатами навчання студенти повинні навчитися моделювати уроки історії вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;

Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- теоретичні і практичні основи методики навчання історії, орієнтуватися на їх сучасні досягнення; тенденції розвитку сучасної освіти; сучасні підходи до цілей і структури шкільних курсів історії і суспільствознавчих предметів; критерії відбору і принципи структурування змісту навчальних курсів у ЗОШ; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки (D1);
- види пізнавальних умінь і можливостей учнів з історії і суспільствознавчих предметів, способи вивчення пізнавального інтересу учнів, методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів (D1);
- методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів (D1);
- способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії і суспільствознавчих предметів, методичну роботу учителя (D1);
- способи мотивації навчання і прагнення до успіху (D1);
- знати термінологію, зокрема «педагогічна майстерність», «інноваційні технології» (D2);
- основи теорії і методології освіти, необхідні для професійної діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості (D3);

вміти:

- мати сформоване критичне і творче мислення і вміти його формувати в учнів (D7);
- самостійно проводити уроки, визначаючи мету, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість,
- використовувати знання, уміння і навички із дисципліни для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів, зокрема, володіти методикою проведення різних форм організації навчального процесу, використовувати методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів; володіти технологіями оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії і суспільствознавчих предметів (використовуючи індивідуальний і диференційований підхід), вести педагогічне спостереження; формувати загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації навчання і прагнення до успіху (D9);
- самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; вміти планувати навчальну діяльність, застосовувати найбільш раціональні способи навчальної праці, проводити рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; формувати ініціативу (D13);
- розуміти значення культури як форми людського існування, поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях (D15);
- застосувати професійний і творчий потенціал як в інтересах українського суспільства (в освітній і соціальній сферах суспільного життя), так і для самореалізації особистості; розуміти проблематику ролі й місця людини в історичному процесі (D18);

4. Результати навчання (компетентності)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, приймати нестандартні рішення у практиці викладання історії в навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів

методики викладання і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі (С1).

Комунікативна (С2) – правильно коментувати, анотувати або редагувати плани-конспекти, документи ін.; спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміння правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме неофіційним, офіційним.

Лінгвістична (С3) – здатність отримувати професійну інформацію іноземною мовою.

Інформаційно-цифрова компетентність (С4) – здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та інтегрувати їх в навчальне середовище.

Компетентності в природничих науках і технологіях (С5) – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Соціальна і громадянська компетентність (С6) – здатність до міжособистісної взаємодії на основі етичних міркувань (мотивів), вміння працювати в колективі й ефективно співпрацювати з учасниками навчального процесу; уміння попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; діяти громадсько і соціально відповідально і свідомо та з почуттям поваги до оточуючих, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Навчання вчитись (С7) – здатність вчитися і спільно, і автономно, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), самостійне набуття нових компетентностей, а також здатність виявляти і творчо підходити до вирішення проблем, ухвалювати обґрунтовані рішення, генерувати нові ідеї, брати відповідальність і виявляти ініціативу, зокрема через використання елементів інноваційних технологій, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки, зокрема, під час групової роботи, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати прогрес і результати навчання, навчатися впродовж життя.

Загальнокультурна компетентність (С8) – здатність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми; цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність в Україні на основі підготовки планів-конспектів, присвячених проблематиці культури.

Екологічна компетентність і здоровий спосіб життя (С9) – здатність усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, прагнення до його збереження; здатність до здійснення професійної діяльності згідно з вимогами охорони праці й техніки безпеки; здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Фахові (предметні) компетентності:

С10. Наявність системи знань із навчальної дисципліни, необхідних для роботи в навчальних закладах середньої освіти, зокрема, сучасні підходи до цілей і структури шкільних курсів історії і суспільствознавчих предметів; критерії відбору і принципи структурування змісту навчальних курсів у ЗОШ; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки; здатність формувати в учнів ключові і предметні компетентності ін.

С11. Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчене, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях.

С12. Здатність до міждисциплінарної взаємодії й уміння працювати з матеріалом суміжних освітньо-наукових сфер (філософія, політологія, філологія, культурологія, соціологія тощо) під час вирішення навчальних і наукових завдань, мати синтетичне мислення.

C13. Здатність застосовувати знання, уміння і навички із дисципліни в практичній діяльності, організації навчально-виховного процесу, розробці навчально-методичного забезпечення уроків, при веденні дискусії.

C14. Здатність володіти навичками практичного використання знань з основ дидактики та педагогічної діяльності, застосовувати сучасні методи і освітні технології під час підготовки планів-конспектів і проведення симуляцій уроків.

C15. Здатність володіти сучасним методичним інструментарієм.

C16. Здатність вміло користуватися вербальними і невербальними засобами передачі інформації.

C18. Здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп.

C19. Здатність керувати і спрямовувати навчально-виховний процес, спираючись на здобуті знання, психологічні особливості різних вікових і соціальних груп учнів.

C21. Здатність до усвідомлення суспільного статусу і призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів, важливості збагачення професійних якостей відповідно до нових суспільно-політичних реалій; усвідомлення необхідності подальшого навчання, вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду.

C22. Здатність ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства, виховувати правову свідомість та культуру в учасників освітнього процесу; орієнтація на успіх, позитивні очікування, відкритість, гнучкість, правдивість, емоційність.

C23. Здатність до розуміння теоретичних і практичних засад економічної науки та підприємницької діяльності, основних особливостей сучасної світової та національної економіки, формувати економічну грамотність і підприємливість.

C24. Здатність формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді як на уроках, так і в позаурочних заходах.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1				Модуль 2	Екзамен	Сума
Навчальна (аудиторна) та самостійна робота				ІНДЗ (реферат)		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				
T1- T9	Сума	T1-T20	Сума			
Робота на парах – 50 Тест – 50	100	Робота на парах – 30 Тест – 10	40	10	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Методика навчання історії як дисципліна.

1. Методика викладання історії як предмет. Мета, завдання і принципи дисципліни.
2. Структура курсу методичні аспекти викладання нової і новітньої історії у шкільному курсі всесвітньої історії, його хронологічні рамки, періодизація.
3. Структура шкільного курсу всесвітньої історії і характеристика методологічних принципів його побудови, його хронологічні рамки, періодизація.
4. Завдання практичне (перевірю в усіх): напишіть риси учнів, які Ви маєте виховати і конкретні методи, які допоможуть Вам це зробити.

Тема 2. Пізнавальні можливості школярів у методиці навчання історії

1. Основні компоненти пізнавальних можливостей учнів.
2. Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.
3. Методи активізації пізнавальної діяльності на уроках історії і суспільствознавства

Тема 3. Методи наочного навчання історії

1. Предметна наочність, її особливості і можливості використання у навчанні історії в школі.
2. Образотворча наочність. Її особливості і можливості використання у навчанні історії в школі.
3. Використання умовно-графічної наочності на уроках історії.
4. Застосування на уроках учбових історичних карт. Картосхеми, плани на місцевості, контурні карти

Тема 4. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»

1. Фото як наочність. Типи фотографій.
2. Методика роботи із фотодокументами
3. Про що можна дізнатися із сімейного фотоальбому?
4. Унікальні фото (електронна підбірка фото для уроків)

Тема 5. Використання відеофрагментів на уроках історії.

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.
2. Формування медіа-компетентності учнів на уроках історії

Тема 6. Вивчення історичної особистості на уроках історії

1. Роль та місце історичної особи на уроці історії.
2. Застосування різних варіантів вивчення історичної особистості на уроках історії.
3. Підготуйте план-конспект уроку присвяченого історичній постаті.

Тема 7. Навчання історії у грі

1. Гра на уроках історії як метод підвищення ефективності навчального процесу.
2. Застосування ігор як засобу формування предметних компетентностей на уроках історії.
Дидактична гра на уроці історії як система ігрових проблемно-пізнавальних завдань
3. Методика використання рольових ігор на уроках історії
4. Підготуйте план-конспект уроку-гри з історії.

Плани семінарських занять

Тема 1. Використання методів наочності на уроці «Великі географічні відкриття».

1. Причини, передумови Великих географічних відкриттів. Використання карт і атласів.
2. Організація великих морських експедицій. Відкриття Америки і морського шляху в Індію. Перша навколосвітня подорож. Використання карт і атласів.
3. Колоніальні загарбання європейців наприкінці XV – першій половині XVII ст. Використання карт і атласів.
4. Наслідки і значення Великих географічних відкриттів. Портрети тогочасних відкривачів.

1. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Тарашука]. – Київ : Основи, 2006. - 1464 с.
2. История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – Москва: Наука, 2000. – 676 с.
3. Согрин В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XIX века / Владимир Согрин. – Москва: Наука, 1995. – 238 с.
4. Тишков В. История Канады / В. Тишков, Л. Кошелев. – Москва: Мысль, 1982. – 268 с.
5. Тіндалл Дж. Історія Америки / Дж. Б. Тіндалл, Е. Д. Шай [пер. з англ. Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур]. – Львів : Літопис, 2010. – 904 с.
6. Підручник Всесвітня історія 8 клас О. В. Гісем, О.О. Мартинюк 2016

Тема 2. Війна англійських колоній у Північній Америці за незалежність.

Утворення Сполучених Штатів Америки. Використання методів активізації пізнавальної діяльності.

1. Становище та розвиток англійських колоній у Північній Америці середини XVII – XVIII ст.. Загострення відносин між колоніями і метрополією. Використання схем і таблиць.
2. Перші конституційні акти (Декларація незалежності, «Статті конфедерації»). Робота з джерелами.
3. Революційна війна за незалежність:
  - а) початок війни; співвідношення сил;
  - б) хід військових дій після проголошення незалежності;
  - в) завершення військових дій. Версальський мир 1783 р. Використання схем і таблиць.

1. Підручник Всесвітня історія 8 клас О. В. Гісем, О.О. Мартинюк 2016
2. Підручник Всесвітня історія 8 клас І. М. Ліхтей 2016
3. Підручник Всесвітня історія 8 клас Н. Г. Подалаяк 2008
4. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Тарашука]. – Київ : Основи, 2006. - 1464 с.
5. История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – Москва: Наука, 2000. – 676 с.
6. Согрин В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XIX века / Владимир Согрин. – Москва: Наука, 1995. – 238 с.

Тема 3. Велика французька революція кінця XVIII ст.. Використання методики наочного навчання історії

1. Соціально-економічні передумови революції. Використання схем, таблиць та портретів.
2. Боротьба третього стану в генеральних штатах за обмеження абсолютизму. Використання схем, таблиць та портретів.
3. Установчі збори. Законодавство Установчих зборів у 1790-1791 рр.
4. Захоплення влади монархістами-конституціоналістами. Використання схем, таблиць та портретів.

Тема 4. Західна Європа в період наполеонівських воєн. Використання методики наочного навчання історії

1. Франція в роки Консульства й імперії. Використання схем, таблиць та портретів.
2. Англія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт.
3. Італія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт

1. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Тарашука]. – Київ : Основи, 2006. - 1464 с.
2. История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – Москва: Наука, 2000. – 676 с.
3. Согрин В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XIX века / Владимир Согрин. – Москва: Наука, 1995. – 238 с.
4. Тишков В. История Канады / В. Тишков, Л. Кошелев. – Москва: Мысль, 1982. – 268 с.
5. Тіндалл Дж. Історія Америки / Дж. Б. Тіндалл, Е. Д. Шай [пер. з англ. Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур]. – Львів : Літопис, 2010. – 904 с.

Тема 5. Перша світова війна. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»

1. Причини та передумови першої світової війни через призму використання фотодокументів.
2. Плани ворогуючих держав. З використанням документів.
3. Хід воєнних дій у 1914-1916 рр. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
4. Хід воєнних дій у 1917 р. Вступ США у війну. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
5. Вплив першої світової війни на розвиток світової цивілізації. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.

1. Новая история 4.2. 1871-1971 / Учебное пособие для студентов исторических факультетов / Под ред. Н.Е. Овчаренко. – М.: Просвещение, 1976. – С.473-520.
2. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії і Африки / 187-1917. – Львів: Вища школа, 1986.
3. Всемирная история: В 24 т. – т.19. Первая мировая война / А.Н. Бадан, Н.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Минск: Литература, 1997. – С.144-233.
4. Практикум по новой истории 1870-1917. – М.: Просвещение, 1989. – 190 с.
5. Підручник за 10 клас » Всесвітня історія Автор: Сорочинська, Гісем, Нова програма 10 клас

6. Підручник за 10 клас » Всесвітня історія Автор: Ладиченко, Нова програма 10 клас, 2018
7. Підручник за 10 клас » Всесвітня історія Автор: Полянський, Нова програма 10 клас, 2018

Тема 6. Формування основ післявоєнного світу (1918-1925 рр.)

1. Завершення першої світової війни та її наслідки.
2. Паризька мирна конференція. Система міжнародних договорів.
3. Створення Ліги Націй, її мета і завдання.
  - а. Версальський мирний договір;
  - б. Сен-Жерменський мирний договір;
  - в. Нейї-сюр-Сенський та Тріанонський мирні договори;
4. Вашингтонська конференція та врегулювання територіальних проблем на Далекому Сході та у Південно-Східній Азії.
5. Мирні договори 1920-1925 рр. та їх вплив на міжнародні відносини міжвоєнного періоду.

1. Газін В.П., Копилов А.О. Новітня історія країн Європи та Америки: 1918–1945. – Кам'янець-Подільський, 1997.
2. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945): Навч. посібник. – Київ, 2001.
3. Підручник за 10 клас » Всесвітня історія Автор: Сорочинська, Гісем, Нова програма 10 клас
4. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Тарашука]. – Київ : Основи, 2006. - 1464 с.
5. История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – Москва: Наука, 2000. – 676 с.

Тема 7. Друга світова війна вивчення теми з допомогою використання відеофрагментів на уроках історії.

Основні проблеми:

1. Причини, початок та періодизація Другої світової війни. Використання фото та відео документів (документальні фільми).
2. Розгортання фашистської агресії у 1940 р. Використання фото та відео документів, карти та атласи.
3. Причини, початок, характер, основні етапи радянсько-німецької війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
4. Корінний перелом у ході Другої світової війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
5. Відкриття другого фронту і закінчення Другої світової війни крізь призму документальних фото.
6. Основні наслідки Другої Світової війни (історико-політологічний аспект в документальних фільмах)

1. Підручник за 10 клас » Всесвітня історія Автор: Щупак, Нова програма 10 клас, 2018 р.
2. Підручник за 11 клас » Всесвітня історія Автор: Полянський, Нова програма 11 клас,

2019

3. Підручник за 11 клас » Всесвітня історія Автор: Ладиченко, Заблоцький, Нова програма 11 клас, 2019
4. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Таращука]. – Київ : Основи, 2006. - 1464 с.
5. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1997.

Тема 8. Формування основ біполярного світу вивчення теми з використанням методики вивчення історичної особистості на уроках історії

1. Причини виникнення та організаційне оформлення Організації Об'єднаних Націй. Вивчення теми крізь призму світових особистостей, яку поклали початок організаційному оформленню ООН.
2. План “Маршала”: основні причини запровадження, реалізація. Вивчення особистої історії Маршала для кращого висвітлення даного питання.
3. Причини, характер, етапи “холодної війни”. Вивчення теми крізь призму світових особистостей.
4. Протистояння двох ворожих таборів, його суть, мета і завдання. Вивчення теми крізь призму світових особистостей.

1. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1997.
2. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917-1945 рр.: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1997.
3. Даниленко В., Кокін С. Всесвітня історія: Хронологія основних подій. – К.: Либідь, 1997. – 264 с.
4. Підручник за 11 клас » Всесвітня історія Автор: Полянський, Нова програма 11 клас, 2019
5. Підручник за 11 клас » Всесвітня історія Автор: Ладиченко, Заблоцький, Нова програма 11 клас, 2019

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Використання методів наочності на уроці «Великі географічні відкриття».
2. Причини, передумови Великих географічних відкриттів. Використання карт і атласів.
3. Організація великих морських експедицій. Відкриття Америки і морського шляху в Індію. Перша навколосвітня подорож. Використання карт і атласів.
4. Колоніальні загарбання європейців наприкінці XV– першій половині XVII ст. Використання карт і атласів.
5. Наслідки і значення Великих географічних відкриттів. Портрети тогочасних відкривачів.
6. Війна англійських колоній у Північній Америці за незалежність.
7. Утворення Сполучених Штатів Америки. Використання методів активізації пізнавальної діяльності.
8. Становище та розвиток англійських колоній у Північній Америці середини XVII – XVIII ст.. Загострення відносин між колоніями і метрополією. Використання схем і таблиць.
9. Перші конституційні акти (Декларація незалежності, «Статті конфедерації»). Робота з джерелами.
10. Революційна війна за незалежність:
  - а) початок війни; співвідношення сил;
  - б) хід військових дій після проголошення незалежності;
  - в) завершення військових дій. Версальський мир 1783 р. Використання схем і таблиць.
11. Велика французька революція кінця XVIII ст.. Використання методики наочного навчання історії
12. Соціально-економічні передумови революції. Використання схем, таблиць та портретів.
13. Боротьба третього стану в генеральних штатах за обмеження абсолютизму. Використання схем, таблиць та портретів.
14. Установчі збори. Законодавство Установчих зборів у 1790-1791 рр.
15. Захоплення влади монархістами-конституціоналістами. Використання схем, таблиць та портретів.
16. Західна Європа в період наполеонівських воєн. Використання методики наочного навчання історії
17. Франція в роки Консульства й імперії. Використання схем, таблиць та портретів.
18. Англія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт.
19. Італія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт
20. Перша світова війна. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»
21. Причини та передумови першої світової війни через призму використання фотодокументів.
22. Плани ворогуючих держав. З використанням документів.
23. Хід воєнних дій у 1914-1916 рр. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
24. Хід воєнних дій у 1917 р. Вступ США у війну. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.

25. Вплив першої світової війни на розвиток світової цивілізації. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
26. Формування основ післявоєнного світу (1918-1925 рр.)
27. Завершення першої світової війни та її наслідки.
28. Паризька мирна конференція. Система міжнародних договорів.
29. Створення Ліги Націй, її мета і завдання.
  - а. Версальський мирний договір;
  - б. Сен-Жерменський мирний договір;
  - в. Нейї-сюр-Сенський та Тріанонський мирні договори;
30. Вашингтонська конференція та врегулювання територіальних проблем на Далекому Сході та у Південно-Східній Азії.
31. Мирні договори 1920-1925 рр. та їх вплив на міжнародні відносини міжвоєнного періоду.
32. Друга світова війна вивчення теми з допомогою використання відеофрагментів на уроках історії.
33. Причини, початок та періодизація Другої світової війни. Використання фото та відео документів (документальні фільми).
34. Розгортання фашистської агресії у 1940 р. Використання фото та відео документів, карти та атласи.
35. Причини, початок, характер, основні етапи радянсько-німецької війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
36. Корінний перелом у ході Другої світової війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
37. Відкриття другого фронту і закінчення Другої світової війни крізь призму документальних фото.
38. Основні наслідки Другої Світової війни (історико-політологічний аспект в документальних фільмах)
39. Формування основ біполярного світу вивчення теми з використанням методики вивчення історичної особистості на уроках історії
40. Причини виникнення та організаційне оформлення Організації Об'єднаних Націй. Вивчення теми крізь призму світових особистостей, яку поклали початок організаційному оформленню ООН.
41. План "Маршала": основні причини запровадження, реалізація. Вивчення особистої історії Маршала для кращого висвітлення даного питання.
42. Причини, характер, етапи "холодної війни". Вивчення теми крізь призму світових особистостей.
43. Протистояння двох ворожих таборів, його суть, мета і завдання. Вивчення теми крізь призму світових особистостей.
44. Методика навчання історії як дисципліна.
45. Пізнавальні можливості школярів у методиці навчання історії
46. Методи наочного навчання історії
47. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»

48. Використання відеофрагментів на уроках історії.
49. Вивчення історичної особистості на уроках історії
50. Навчання історії у грі

ХРОНОЛОГІЯ Ч.1

1871р., 16 квітня	Прийняття Конституції об'єднаної Німеччини
1871р., 10 травня	Франкфуртський мирний договір між Німеччиною і Францією
1871-1890 рр.	Канцлерство О. Бісмарка
1873 р., травень – жовтень	Утворення “Союзу трьох імператорів”
1875 р, лютий-липень	Прийняття трьох головних конституційних законів, що утворили Конституцію 1875 р. у Франції
1875 р.	Придбання Англією 45% акцій компанії Суецького каналу в єгипетського хедива
1876 р.	Припинення діяльності I Інтернаціоналу
1876-1911 рр.	Диктатура П. Діаса в Мексиці
1873 р., 3 березня	Сан-Стефанський мирний договір між Росією і Туреччиною
1878р.,13червня – 13 липня	- Берлінський конгрес
1878 р.	Проголошення незалежності Румунії
1878 р, 7 жовтня	Укладення у Відні союзного договору між Німеччиною та Австро-Угорщиною
1879 р.	Утворення ірландської національної “Земельної ліги”
1881р, 12 травня	Бардоський договір, що встановив французький протекторат над Тунісом
1881р.	Утворення партії радикалів у Франції
1882 р, 20 травня	Укладення Троїстого союзу Німеччини, Австро-Угорщини й Італії
1882 р., липень – вересень	Захоплення Єгипту й окупація його Англією
1884 р.	Оголошення Того та Камеруна колоніями Німеччини
1884-1885 рр.	Франко-китайська війна. Початок колонізації Індокитаю
1885 р.	Створення колонії “Німецька Східна Африка”
1886 р., грудень	Договір про протекторат Франції над Мадагаскаром
1887 р., 18 червня	“Таємний договір” між Росією та Німеччиною – договір “перестраховання”
1887-1889 рр.	Побудова Ейфелевої вежі
1888-1893 рр.	“Панамська афера”. Крах товариства Панамського каналу
1889 р., 14-21 липня	Утворення II Інтернаціоналу тайогоперший (Паризький) конгрес
1889 р., жовтень– 1890 р., квітень	Створення Панамського Союзу
1890 р., 1 липня	Англо-німецька угода про Східну Африку і про обмін Гельголанду на Занзібар
1890 р., 2 липня	Прийняття конгресом США закону Шермана проти трестів
1892 р., 17 серпня	Підписання франко-російської військової конвенції
1893-1898 рр.	Колонізація Гавайських островів та анексія їх Сполученими Штатами Америки
1894-1906 рр.	Справа Дрейфуса
1895-1896 рр.	Італо-єфіопська війна. Визнання Італією незалежності Ефіопії

1895-1898 рр.	Національно-визвольне повстання на Кубі проти Іспанії
1896 р., 6 серпня	Оголошення Мадагаскару колонією Франції
1896-1898 рр.	Захоплення Англією Судану
1897-1898 рр.	Захоплення Німеччиною бухти Цзяо-Чжоу в Китаї
1898 р., квітень – грудень	Іспано-американська війна
1898 р., липень – листопад	Фашодський конфлікт між Англією і Францією
1898 р, 10 грудня	Паризький мирний договір між Іспанією та США
1898 р.	Прийняття військово-морської програми Німеччині
1899 р., 23 серпня	Встановлення англійського протекторату над Кувейтом
1899 р.	Проголошення США доктрини “відкритих дверей” у Китаї
1899-1902 рр.	Англо-бурська війна
1900 р., лютий	Заснування Лейбористської партії Англії
1901 р.	Заснування Соціалістичної партії Франції
1901-1908 рр.	Президентство Т. Рузвельта у США
1902 р., 30 січня	Укладення англо-японського союзу
1904-1907 рр.	Повстання племен гереро та готентотів у Південно-Західній Африці проти німецького панування
1904 р, 8 квітня	Укладення англо-французької угоди (з секретними статтями), що започаткувало утворення Антанти
1905 р, 9 січня	Розстріл мирної демонстрації робітників у Петербурзі. Початок російської революції
1905 р, 23 серпня	Портсмутський мирний договір між Росією та Японією
1905 р, 17 жовтня	Видання в Росії царського маніфесту, в якому підданим обіцяно громадянські права, політичні свободи, Державну Думу з законодавчими правами
1905 р., 9 грудня	Закон про відокремлення церкви від держави у Франції
1905-1906 рр.	Перша марокканська криза. Алхесіраська конференція
1905 р.	Формулювання А. Ейнштейном теорії відносності
1906 р., 23 квітня	Опубліковані “Основні державні закони Російської імперії”, що закріплювали зміни у політичній системі
1907 р., 3 червня	Цар Микола II розпустив II Державну Думу і порушуючи “Основні закони”, змінив положення про вибори. Поразка революції
1907 р, 31 серпня	Англо-російська угода про розподіл сфер впливу в Азії
1908 р., 5 жовтня	Проголошення незалежності Болгарії
1908 р.	Анексія Боснії та Герцеговини Австро-Угорщиною
1910 р., 3-5 жовтня	Демократична революція в Португалії. Проголошення республіки
1910 р.	Утворення англійського домініона Південно-Африканський Союз
1910-1917 рр.	Демократична революція в Мексиці
1911 р., червень	Прийняття нової конституції в Греції
1911 р. червень – листопад	Друга марокканська криза (Агадирський конфлікт)
1911-1912 рр.	Італо-турецька війна. Захоплення Італією Триполітанії та Кіренаїки

1912 р., 29 лютого	Болгаро-сербський союзний договір. Утворення Балканського союзу
1912 р., березень	Встановлення Францією протекторату над Марокко
1912 р., липень	Російсько-французька морська конвенція
1912 р., 9 жовтня – 1913 р., 30 травня	Перша Балканська війна
1912 р., 27 листопада	Франко-іспанська угода про Марокко
1912 р., 28 листопада	Проголошення незалежності Албанії
1913 р, січень	Прийняття англійською палатою громад закону про гомруль над Ірландією
1913 р., червень – 10 серпня	Друга Балканська війна
1913 р.	Приєднання до Греції острова Крит
1913-1921 рр.	Президентство В. Вільсона у США
1914 р., 28 червня	У Сараєво студент Гаврило Принцип убив ерцгерцога Австро-Угорщини Фердинанда
1914 р., 28 липня	Оголошення Австро-Угорщиною війни Сербії
1914 р., 1 серпня	Оголошення Німеччиною війни Росії
1914 р., 3 серпня	Оголошення Німеччиною війни Франції
1914 р., 4 серпня	Вторгнення німецьких військ до Бельгії Проголошення нейтралітету США в європейській війні Оголошення Англією війни Німеччині
1914 р., серпень – вересень	Східно-пруська операція російської армії
1914 р., 6 серпня	Оголошення Австро-Угорщиною війни Росії
1914 р., 12 серпня	Оголошення Францією війни Австро-Угорщині
1914 р., 15 серпня	Відкриття Панамського каналу
1914 р., 21-25 серпня	Битва при Шарлеруа. Відступ французьких та англійських військ
1914 р., 23 серпня	Оголошення Японією війни Німеччині
1914 р., вересень	Поразка німецьких військ у битві на Марні
1914 р., 29 жовтня	Вступ Туреччини у війну на боці Німеччини
1915 р., березень – квітень	Англо-франко-російська угода про чорноморські протоки
1915 р., 23 травня	Вихід Італії з Троїстого союзу та вступ у війну на боці Антанти
1915 р., вересень	Утворення Четверного союзу (Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія)
1915 р., жовтень	Вступ Болгарії у війну на боці Німеччини
1915 р., грудень	Поразка сербської армії та окупація Сербії австро-німецькими і болгарськими військами
1916 р., лютий – грудень	Бой німецьких військ з французькими під Верденом
1916 р., квітень	Повстання в Ірландії проти англійської влади
1916 р.,	Таємна угода Англії та Франції про поділ Туреччини

9-16 травня	
1916 р., 4 червня – 13 серпня	Наступ російських військ на Південно-Західному фронті (Брусилівський прорив)
1916 р., липень-листопад	Бої на р. Сомма
1916, 27 серпня	Вступ Румунії у війну на боці Антанти
1916 р., грудень – 1919 р., січень	В Англії знаходиться при владі коаліційний уряд Д. Ллойд Джорджа
1917 р., 13 березня (28 лютого)	Перемога Лютневої революції в Росії
1917 р., 15 березня (2 березня)	Утворення Тимчасового уряду Росії на чолі з князем Г. Львовим
1917 р., 6 квітня	Оголошення США війни Німеччині
1917 р., квітень	Утворення Незалежної соціал-демократичної партії Німеччини
1917 р., 1 травня (18 квітня)	Нота міністра закордонних справ Росії П. Мілюкова про вірність союзницьким зобов'язанням державам Антанти
1917 р., червень	Робота I Всеросійського з'їзду Рад
1917 р., 18 червня	Початок наступу російської армії на фронті (завершився провалом)
1917 р., 20 червня	Вступ Греції у війну на боці Антанти
1917 р, початок липня	Липнева криза в Петрограді, внаслідок якої утворився новий коаліційний уряд на чолі з О. Корейським
1917 р, серпень	Революційні виступи в німецькому військово-морському флоті. Оголошення китайським урядом війни Німеччині
1917 р, Початок вересня (кінець серпня)	Заколот генерала Корнілова та його провал
1917 р., 14 вересня (1 вересня)	Проголошення Росії республікою
1917 р., 24 жовтня	Поразка італійської армії під Капоретто на р. Ізонцо
1917 р., 7 листопада (25 жовтня)	Більшовицький переворот у Росії
1917 р., 15 грудня	Угода про перемир'я між Радянською Росією і державами Четверного союзу
1917 р, 22 грудня	Початок переговорів у Брест-Литовську про мир між Радянською Росією та Четверним союзом
1918 р., 8 січня	Опубліковані “14 пунктів Вільсона”
1918 р., 18 лютого	Початок просування німецько-австрійських військ на Україну
1918 р., 3 березня	Укладення в Брест-Литовську мирного договору між Радянською Росією та Четверним союзом
1918 р, березень–липень	Наступ німецьких військ на Західному фронті
1918 р., 24 квітня	Укладення в Бухаресті мирного договору між країнами австро-німецького блоку та Румунією
1918 р,	Початок збройного виступу проти більшовиків Чехословацького

25-26 травня	корпусу
1918 р, липень	Виступи правих та лівих есерів проти більшовицької влади
1918 р., серпень	Початок контрнаступу армії Антанти на Західному фронті
1918 р., 29 вересня	Капітуляція Болгарії
1918 р., 5 жовтня	Нота Німеччини президенту США В. Вільсону з проханням про перемир'я
1918 р., 30 жовтня	Мудроське перемир'я з Туреччиною
1918 р, 3 листопада	Капітуляція Австро-Угорщини. Початок революції у Німеччині. Кільське повстання
1918 р., 9 листопада	Повалення кайзерівської монархії і проголошення республіки у Німеччині
1918 р., 11 листопада	Укладення Комп'єнського перемир'я Німеччини з Антантою
1918 р, 18 листопада	В Омську адмірал Колчак проголошений верховним правителем Росії
1919 р, 6-12 січня	Збройний виступ комуністів у Берліні та його поразка
1919, 21 січня	Початок роботи Паризької мирної конференції
1919 р., 6 лютого	Відкриття Установчих зборів у Веймарі
1919 р., 2-6 березня	Утворення Комуністичного Інтернаціоналу
1919 р., 21 березня	Проголошення Угорської радянської республіки
1919 р., 13 квітня – 4 травня	Заснування Баварської радянської республіки
1919 р., квітень	Повстання моряків французької ескадри на Чорному морі Початок наступу Червоної Армії проти військ Колчака
1919 р., 16 червня – 7 липня	Словацька радянська республіка
1919 р., 28 червня	Укладення Версальського мирного договору з Німеччиною
1919 р., 31 липня	Прийняття конституції Німецької республіки (Веймарської конституції)
1919 р., 1 серпня	Падіння Угорської радянської республіки
1919 р., 10 вересня	Укладення Сен-Жерменського мирного договору між країнами Антанти та Австрією
1919 р., 10-13 жовтня	Провал наступу військ Денікіна на Москву і контрнаступ Червоної Армії
1919 р., 21 жовтня	Початок контрнаступу Червоної Армії проти військ Юденича під Петроградом
1919 р., 27 листопада	Укладення Нейського мирного договору з Болгарією
1920 р., 4 січня	Колчак складає з себе звання верховного правителя Росії та верховного головнокомандуючого
1920 р, 1 березня	Встановлення диктатури адмірала М. Хорті в Угорщині
1920 р., 4 червня	Укладення Тріанського мирного договору з Угорщиною
1920 р., 12 липня	Нота міністра закордонних справ Великобританії Дж. Керзона радянському уряду
1920 р., 10 серпня	Підписання Севрського мирного договору з Туреччиною

1920 р., 14 серпня	Початок контрнаступу польських військ під Варшавою і поразка Червоної Армії
1920 р, 12 жовтня	Укладення Ризі перемир'я між Польщею і Радянською Росією
1920 р, жовтень	Наступ Червоної Армії проти військ Врангеля у Північній Таврії
1920 р, 17 листопада	Захоплення Криму Червоною Армією
1920-1921 рр.	Створення Малої Антанти
1921 р, березень	Початок запровадження нової економічної політики більшовиками
1921р., 25 серпня	Укладення в Берліні мирного договору між США та Німеччиною
1921 р., осінь – 1922 р., весна	Голод у Поволжі, Південній Росії та Україні
1921 р., 12 листопада – 1922 р., 6 лютого	Вашингтонська конференція
1921р., 6 грудня	Укладення договору між Ірландією та Англією про створення Ірландського домініону
1922 р., квіт.-трав.	Генуезька конференція
1922 р, 16 квітня	Укладення Рапальського договору між РРФСР та Німеччиною
1922 р. 15 червня – 19 липня	Гаазька конференція
1922 р., 28-30 жовтня	Перемога фашистів в Італії
1922 р., жовтень – листопад	Встановлення радянської влади на Далекому Сході
1922 р, 30 грудня	Утворення СРСР
1923 р., 11 січня	Початок франко-бельгійської окупації Руру
1923 р., травень	Утворення Соціалістичного Інтернаціоналу
1923 р.	Здійснення в СРСР грошової реформи внаслідок введення червінця з золотим забезпеченням
1924 р., 2 лютого	Встановлення дипломатичних відносин між СРСР та Англією
1924 р, 7 лютого	Встановлення дипломатичних відносин між СРСР та Італією
1924 р., 16 липня - 16 серпня	Лондонська конференція. Прийняття плану Дауеса.
1924 р., 28 жовтня	Встановлення дипломатичних відносин між СРСР та Францією
1925 р, 5-16 жовтня	Локарнська конференція
1926 р., 4-12 травня	Загальний страйк в Англії
1928 р., 27 серпня	Укладення в Парижі пакту Бріана-Келлога
1928 р., 1 жовтня	Початок в СРСР першої п'ятирічки
1929 р.	Згорання НЕПу. Перехід до форсованої індустріалізації та колективізації
1929 р., 6 серпня – 1930 р., 20 січня	Гаазька конференція. Прийняття плану Юнга
1929 р., 24 жовтня	Крах Нью-Йоркської фондової біржі. Початок світової

	економічної кризи 1929-1933 рр.
1929 р., 2 березня	Стаття Сталіна “Запаморочення від успіхів” в газеті “Правда”. Нова тактика у здійсненні колективізації
1930 р., 14 квітня	Проголошення Іспанії республікою
1931 р., 18 вересня	Вторгнення японських військ до Манчжурії
1932 р., 29 листопада	Підписання договору про ненапад між СРСР та Францією
1933 р., 7 січня	На об’єднаному Пленумі ЦК і ЦКК ВКП (б) Сталіноголосивпершу п’ятирічку виконаююза 4 роки і 3 місяці
1933 р., 30 січня	Призначення А. Гітлера рейхсканцлером. Встановлення в Німеччині фашистської диктатури
1933 р., 4 березня	Ф.РузвельтставпрезидентомСША.Початок “нового курсу”
1933 р., 24 березня	Рейхстаг Німеччини прийняв закон про надання уряду надзвичайних повноважень
1933 р., 16 червня	Прийняття закону про відновлення промисловості (НІРА) в СІЛА
1933 р., 16 листопада	Встановлення дипломатичних відносин між СРСР та СІЛА
1934 р., 6 лютого 1934 р., 9 лютого	Спроба фашистського заклоту у Парижі
1934 р., 12 лютого	Створення Балканської Антанти (Греція, Румунія, Туреччина, Югославія)
1934 р., 18 вересня	Загальний страйк і антифашистська демонстрація у Франції
1934 р., 1 грудня	Вступ СРСР до Ліги націй
1935 р., 1 березня	Вбивство у Ленінграді С.М. Кірова
1935 р., 2 травня	Прийняття постанови Президії ЦВК СРСР про порядок розгляду звинувачень у підготовці або здійсненні терористичних актів
1935 р., 16 травня	Саарська область передається Німеччині
1935 р., 18 червня	Підписання договору про взаємну допомогу між СРСР та Францією
1935 р., 5 липня	Підписання договору про взаємну допомогу між СРСР та Чехословаччиною
1935 р., 14 липня	Англо-німецька морська угода
1935 р., 31 серпня	Прийняття Національного акту про трудові відносини (закон Вагнера) у США
1935р., жовтень – 1936 р., травень	Антифашистська демонстрація в Парижі. Створення Народного фронту
1936 р., 16 лютого	Прийняття США закону про нейтралітет
1936 р., 7 березня	Італо-ефіопська війна. Захоплення Італією Ефіопії
1936 р., квітень – травень	Перемога Народного фронту на виборах в Іспанії і утворення лівореспубліканського уряду
1936 р., 18 липня	Розірвання фашистською Німеччиною Локарн-ських угод та окупація Рейнської демілітаризованої зони
1933 р., 24 березня	Перемога народного фронту на парламентських виборах у Франції
1936 р., липень –	Громадянська війна в Іспанії

1939 р., березень	
1936 р., 25 жовтня	Укладення договору про співробітництво між Німеччиною та Італією (вісь “Берлін – Рим”).
1936 р., 25 листопада	Антикомінтернівський пакт Німеччини та Японії
1937 р., 7 липня	Вторгнення Японії до Північного Китаю
1937 р, листопад	Приєднання Італії до Антикомінтернівського пакту
1937 р.	Проголошення незалежності Ірландії
1938 р, 11-12 березня	Окупація Австрії німецькими військами, приєднання її до фашистської Німеччини (“аншлюс”)
1938 р., 29 липня – 11 серпня	Японо-радянський конфлікт біля озера Хасан
1938 р., 29-30 вересня	Мюнхенська угода між Англією, Францією, Італією та Німеччиною
1938 р., листопад	Створення Конгресу виробничих профспілок у США
1939 р, 24 лютого	Приєднання Угорщини до Антикомінтернівського пакту
1939 р., 15 березня	Захоплення Німеччиною Чехословаччини
1939 р., 23 березня	Захоплення Німеччиною Клайпеди (Литва)
1939 р, 1 квітня	Падіння Іспанської республіки. Встановлення диктатури Франко
1939 р., 7 квітня	Захоплення Італією Албанії
1939 р. 16 травня – 31 серпня	Японо-радянський конфлікт на р. Халхін-Гол (Монголія)
1939 р, 22 травня	Укладення “Сталевого пакту” – військового та політичного союзу між Італією та Німеччиною
1939 р, червень – січень	Переговори між Англією, Францією та СРСР про укладення військового союзу проти фашистської агресії
1939 р, 23 серпня	Підписання пакту Молотова-Ріббентропа між СРСР та Німеччиною в Москві
1939 р, 1 вересня	Напад фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни

ХРОНОЛОГІЯ Ч.ІІ

1939 р., 1 вересня	Напад фашистської Німеччини на Польщу, початок Другої світової війни
1939 р., 3 вересня	Оголошення Англією та Францією війни Німеччині
1939 р., 5 вересня	Заява уряду США про нейтралітет
1939 р., вересень	Окупація Польщі військами фашистської Німеччини та Радянського Союзу (з 17 версія)
1939 р., 30 листопада – 1940 р., 12 березня	Радянсько-фінська війна
1940 р., 9 квітня	Напад фашистської Німеччини на Данію та Норвегію
1940 р., 10 травня	Початок німецько-фашистського наступу на Францію, Бельгію, Голландію, Люксембург. Прихід до влади коаліційного уряду У Черчілля в Англії
1940 р., 10 червня	Оголошення фашистською Італією війни Англії та Франції
1940 р., 22 червня	Капітуляція Франції. Підписання Комп'єнського перемир'я між Францією та Німеччиною
1940 р., 28-30 червня	Приєднання до СРСР Бесарабії та Північної Буковини
1940 р., серпень	Приєднання до СРСР Латвії, Литви та Естонії
1940 р., 27 вересня	Укладення військового союзу між Німеччиною, Італією та Японією (Троїстий пакт)
1940 р., 28 жовтня	Напад фашистської Італії на Грецію
1940 р., 20-24 листопада	Приєднання урядів Угорщини, Румунії, Словаччини до Троїстого пакту
1941 р., 15 січня – 19 травня	Наступ англійських військ у Східній Африці. Звільнення Ефіопії
1941 р., 1 березня	Приєднання Болгарії до Троїстого пакту
1941 р., 11 березня	Прийняття конгресом США закону про ленд-ліз
1941 р., 6-17 квітня	Захоплення німецько-фашистськими та італійськими військами Югославії
1941р, квітень – травень	Захоплення німецько-фашистськими та італійськими військами Греції
1941р., 13 квітня	Підписання пакту про нейтралітет між СРСР та Японією
1941р., 22 червня	Напад фашистської Німеччини на СРСР
1941р., 12 липня	Укладення угоди між урядами СРСР та Великобританії про спільні дії у війні проти Німеччини
1941р., липень	Початок визвольної війни югославського народу проти фашистських окупантів
1941р., 14 серпня	Укладення між Англією та США декларації про мету війни та післявоєнний устрій світу (Атлантична хартія)
1941 р., 25	Введення радянських та англійських військ до Ірану у зв'язку з

серпня	наростанням фашистської загрози
1941 р., 24 вересня	Приєднання СРСР до Атлантичної хартії
1941 р., 29 вересня – 1 жовтня	Московська конференція представників СРСР, Великобританії та США
1941 р., 30 вересня – 1942 р., 20 квітня	Битва під Москвою
1941 р., 7 листопада	Поширення США дії закону про ленд-ліз на Радянський Союз
1941 р., 5 грудня	Перехід радянських військ у контрнаступ під Москвою
1941 р., 7 грудня	Напад Японії на Перл-Харбор. Початок війни на Тихому океані
1942 р., 1 січня	Підписання у Вашингтоні Декларації 26 держав про боротьбу проти країн фашистського блоку (Декларація Об'єднаних Націй)
1942 р., травень	Поразка радянських військ під Харковом
1942 р., 26 травня	Укладення договору між СРСР та Великобританією про союз проти гітлерівської Німеччини про співробітництво після війни
1942 р., 4-6 червня	Битва біля атолу Мідуей між американськими та японськими флотами
1942 р., 11 червня	Укладення договору між СРСР та США про принципи взаємної допомоги у веденні війни проти агресії
1942 р., 28 червня	Початок наступу німецько-фашистських військ на Волгу та Північний Кавказ
1942 р., 17 липня – 1943 р., 2 лютого	Сталінградська битва
1942 р., 23 жовтня	Перехід англійської армії у наступ у районі Ель-Аламейна в Північній Африці
1942 р., 8-11 листопада	Висадка англо-американських військ на узбережжі Північно-Західної та Північної Африки
1942 р., 19 листопада	Перехід радянських військ у контрнаступ під Сталінградом
1943 р., 13 травня	Капітуляція італо-німецьких військ у Тунісі. Завершення воєнних дій в Африці
1943 р., травень	Створення Національної Ради Опору у Франції
1943 р., 3 червня	Створення в Алжирі Французького комітету національного визволення
1943 р., 10 червня	Розпуск Комуністичного Інтернаціоналу
1943 р., 5 липня – 23 серпня	Битва на Курській дузі
1943 р., 10 липня – 17 серпня	Висадка англо-американських військ у Сіцилії
1943 р., 12-13 липня	Створення Національного комітету “Вільна Німеччина”

1943 р., 25 липня	Падіння фашистського режиму в Італії
1943 р., 3 вересня	Підписання Італією акту про беззастережну капітуляцію
1943 р., 9 вересня	Окупація німецько-фашистськими військами Північної і Центральної Італії
1943 р., 19-30 жовтня	Московська конференція міністрів закордонних справ СРСР, США та Англії
1943 р., 28 листопада – 1 грудня	Тегеранська конференція голів урядів СРСР, США та Англії
1944 р., 6 червня	Початок висадки англо-американських військ у Франції
1944 р., 23 червня	Наступ радянських військ на центральній ділянці радянсько-німецького фронту
1944 р., 23 серпня	Антифашистське повстання в Румунії, повалення режиму Антонеску
1944 р., 29 серпня	Початок антифашистського повстання у Словаччині
1944 р., 9 вересня	Перемога повстання в Болгарії
1944 р., 12 вересня	Підписання в Москві угоди про перемир'я між Румунією та країнами антигітлерівської коаліції
1944 р., 19 вересня	Підписання угоди про перемир'я СРСР та Англії з Фінляндією
1944 р., 20 жовтня	Звільнення Белграду радянськими військами та Народно-визвольною армією Югославії
1944 р., жовтень	Звільнення Греції від німецько-фашистських окупантів. Висадка англійських військ
1944 р., листопад	Звільнення Албанії від німецько-фашистських військ
1944 р., грудень – 1945 р., січень	Наступ німецько-фашистських військ на Західному фронті (Арденни, Страсбург)
1945 р., 12 січня	Початок наступу радянських військ у Польщі
1945 р., 4-12 лютого	Кримська конференція голів урядів СРСР, США і Великобританії
1945 р., 16 квітня	Початок Берлінської операції радянських військ
1945 р., 25 квітня	Зустріч на Ельбі радянських військ з союзниками Конференція Об'єднаних Націй у Сан-Франциско
1945 р., 29 квітня	Капітуляція німецьких військ у Північній Італії
1945 р., 2 травня	Взяття Берліна радянськими військами
1945 р., 5 травня	Збройне повстання у Празі
1945 р., 8 травня	Підписання в Карлхорсті акта про беззастережну капітуляцію Німеччини
1945 р., 9 травня	Звільнення Праги радянськими військами
1945 р., 17 липня – 2 серпня	Потсдамська конференція голів урядів СРСР, США та Великобританії
1945 р., липень	Перемога лейбористів на виборах у Великобританії. Утворення уряду на чолі з К. Етлі
1945 р., 6 серпня	США скинули атомну бомбу на Хіросіму
1945 р., 8 серпня	СРСР оголосив війну Японії
1945 р., 9 серпня	США скинули атомну бомбу на Нагасакі
1945 р., 17	Індонезія проголошена незалежною республікою

серпня	
1945 р., 2 вересня	Підписання акта про капітуляцію Японії. Закінчення Другої світової війни
1945 р., жовтень	Утворення у Франції коаліційного уряду на чолі з де Голлем у результаті перемоги на виборах лівих партій – соціалістів та комуністів
1945 р., 20 листопада – 1946 р., 1 жовтня	Нюрнберзький судовий процес
1946 р., 30 січня	Генерал де Голль пішов у відставку з посади прем'єр-міністра
1946 р., 5 березня	Промова У Черчілля у Вестмінстерському коледжі м. Фултона. Початок “холодної війни”
1946 р., березень	Перетворення Раднаркому СРСР у Раду Міністрів СРСР
1946 р., 3 травня	Токійський судовий процес
1946 р., 29 липня – 15 жовтня, 1948 р., 12 листопада	Паризька мирна конференція з проблем післявоєнного врегулювання
1946 р., 2 грудня	США та Англія уклали у Вашингтоні угоду про утворення в Західній Німеччині “Бізонії”
1946 р.	Проголошення незалежності Філіппін, Йорданії. Виведення французьких військ з Сирії та Лівану. Початок колоніальної війни Франції в Індокитаї. Прийняття нової Конституції Франції (Четвертої республіки)
1947 р., 10 лютого	У Парижі укладені мирні договори з Італією, Фінляндією, Болгарією, Угорщиною, Румунією
1947 р., 12 березня	Президент Трумен звернувся з посланням до конгресу США, в якому проголосив “доктрину стримування СРСР”
1947 р., 5 червня	Держсекретар США Маршалл запропонував програму економічної допомоги для “відродження Європи”
1947 р., вересень	У м. Шклярська Поремба (Польща) відбулася нарада дев'яти комуністичних партій Європи, на якій обґрунтовано положення про “розкол світу на два протилежних табори”.
1947 р.	Індія та Пакистан отримали статус британських домініонів
1948 р.	У США створено Раду національної безпеки Проголошення незалежності Бірми, Цейлону, утворення КНДР та Республіки Корея, держави Ізраїль. Перша арабо-ізраїльська війна. Виникнення конфлікту між СРСР та Югославією
1948 р., серпень	ООН прийняла Декларацію прав людини. Відбулася сесія ВАСГНІЛ (Всесоюдної Академії сільськогосподарських наук ім. Леніна), де була розгромлена генетична наука
1948 р., грудень	Г. Димитров у доповіді на V з'їзді Болгарської компартії на вимогу Сталіна включив положення про те, що народна демократія і радянський лад є різними формами диктатури пролетаріату
1949 р., січень	Нарада представників Болгарії, Угорщини, Польщі, Румунії, Чехословаччини та СРСР у Москві вирішила створити Раду Економічної Взаємодопомоги (РЕВ)
1949 р.	Утворення на території Німеччини двох держав – ФРН та НДР.

	Перемога комуністичних сил у Китаї й утворення Китайської Народної Республіки
1949 р., квітень	У Вашингтоні міністри закордонних справ Бельгії, Ісландії, Данії, Канади, Люксембургу, Нідерландів, Норвегії, Португалії, Італії, Великобританії, Франції та США уклали Північноатлантичний пакт (НАТО)
1949 р., 29 серпня	СРСР здійснив на полігоні в Семіпалатинському районі випробування ядерної зброї, ліквідувавши тим самим монополію США
1950 р., 25 червня – 1953 р., 27 липня	Конфлікт у Кореї
1951 р., вересень	У Сан-Франциско укладено мирний договір і Японією
1951 р.	Проголошення незалежності Лівії В Англії перемогли на виборах консерватори на чолі з У. Черчиллем Створення Тихоокеанського пакту безпеки (АНЗЮС) за участю США, Австралії та Нової Зеландії
1952 р.	В Єгипті відбулося повстання “вільних офіцерів” Великобританія здійснила випробування атомної зброї
1953 р., 5 березня	Смерть Й. Сталіна
1954 р.	Створено Організацію договору Південно-Східної Азії (СЕАТО) за участю США, Великобританії, Франції, Австралії, Нової Зеландії, Таїланду, Філіппін та Пакистану
1954 р.	Початок колоніальної війни Франції в Алжирі
1954 р.	Укладення в Женеві угоди про перемир'я в Індокитаї та принципи політичного врегулювання конфлікту
1955 р.	СРСР, США, Англія та Франція уклали у Відні мирний договір з Австрією
1955 р.	Створено Варшавський Договір – військово-політичний союз дев'яти країн: СРСР, Польщі, НДР, Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Болгарії, Албанії та Югославії
1955 р.	Укладення Багдадського пакту – військово-політичного блоку за участю Великобританії, Туреччини, Іраку, Пакистану та Ірану
1956 р.	XX з'їзд КПРС.
1956 р.	Повстання проти комуністичного режиму в Угорщині та його збройне придушення Радянським Союзом
1956 р.	Вторгнення військ Англії, Франції та Ізраїлю в Єгипет та їх евакуація після ультиматуму СРСР
1956 р.	Проголошення незалежності Марокко, Тунісу та Судану
1957 р., червень	Провал спроби усунути М.С.Хрущова від керівництва з боку просталінських сил Президії ЦК КПРС
1957 р., серпень	Проголошена незалежність Малайської Федерації
1957 р.	Укладення Римського договору за участю Франції, ФРН, Італії, Бельгії, Голландії, Люксембургу про створення Європейського Економічного Співтовариства
1958 р.	Створення Європейської асоціації вільної торгівлі за участю Великобританії, Австрії, Данії, Норвегії, Португалії, Швейцарії та Швеції

1958 р.	Політична криза у Франції у зв'язку із заколотом офіцерів в Алжирі. Створення уряду національного порятунку на чолі з де Голлем і прийняття Конституції П'ятої республіки
1958 р.	Проголошення незалежності Гвінеї
1959 р.	Повалення диктатури Батісти на Кубі і перемога повстанців на чолі з Фіделем Кастро Проголошення президентом де Голлем права алжирського народу на самовизначення
1960 р.	“Рік Африки” (проголошено незалежність 17 африканських країн) Заколот французьких офіцерів в Алжирі
1961–1963 рр.	Президентство Дж. Кеннеді (“1000 днів”)
1961 р, квітень	Поразка кубинських “контрас” під час висадки на Плайя-Хірон
1961р., серпень – жовтень	“Берлінська криза” внаслідок встановлення навколо Західного Берліну триметрової стіни та прикордонного режиму
1962 р., березень	Угода в Евіані між Францією та Алжиром про припинення вогню
1962 р., жовтень	“Карибська криза” навколо Куби
1962 р.	Розстріл робітничої демонстрації в Новочеркаську
1963 р, серпень	Укладення в Москві між СРСР, США та Великобританією Договору про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі та під водою
1963 р., 22 листопада	Вбивство у Далласі президента США Дж. Кеннеді
1964 р.	Повернення до влади лейбористів у Великобританії. Початок активного втручання США у збройний конфлікт в Індокитаї
1964 р., 14 жовтня	Відставка М. Хрущова на Пленумі ЦК КПРС
1965 р., серпень	Відокремлення Сінгапуру від Малайзії
1965 р., вересень	Початок економічної реформи в СРСР
1965 р., жовтень	Провал спроби комуністичного заколоту в Індонезії. Утвердження військової диктатури генерала Сухарто
1967 р., 5-11 червня	Нова арабо-ізраїльська війна, в ході якої Ізраїль захопив Синайський півострів, західний берег р. Йордан, сектор Газа та Голанські висоти
1968 р., 20-21 серпня	Введення на територію Чехословаччини військ 5 держав – учасників Варшавського Договору. Припинення реформ у країні
1968 р.	Підписання СРСР, США та Великобританією договору про нерозповсюдження ядерної зброї
1969 р.	Початок виведення американських військ із В'єтнаму Відставка президента Франції де Голля. На виборах у ФРН перемогли соціал-демократи, федеральним канцлером став В. Брандт. Прикордонний конфлікт між СРСР та КНР
1970 р, 12 серпня	Укладення в Москві договору між СРСР та ФРН про політичне врегулювання радянсько-західнонімецьких відносин
1971р., 3 вересня	Укладення Чотиристоронньої угоди (СРСР, США, Англія, Франція) щодо Західного Берліну
1972 р., травень	Візит президента США Р Ніксона до СРСР. Підписання договорів про припинення гонки озброєнь та нормалізацію двосторонніх

	відносин
1972 р., 17 червня	“Уотергейтський скандал” у США
1973 р., 1 січня	Великобританія стала членом Європейського Економічного Співтовариства
1973 р., 27 січня	У Парижі укладено Угоду про припинення війни та відновлення миру у В’єтнамі
1973 р., червень	Візит Л. Брежнєва до США та підписання угоди про запобігання ядерної війни
1973 р., 3-7 липня	Нарада міністрів закордонних справ країн-учасниць Гельсінського процесу
1973 р., 11 вересня	Військовий заколот у Чілі. Встановлення диктатури генерала Піночета
1973 р., жовтень	Арабо-ізраїльська війна
1973 р., грудень	Міжнародна конференція в Женеві щодо Близького Сходу за співголокуванням СРСР та США
1974 р.	Відставка президента США Р. Ніксона внаслідок “Уотергейтського скандалу”. Революція в Португалії та розпад Португальської колоніальної імперії
1975 р., квітень	Початок громадянської війни у Лівані Північно-в’єтнамська армія встановила повний контроль над Південним В’єтнамом
1975 р., 30 липня – 1 серпня	Заключний етап Гельсінської Наради по безпеці та співробітництву в Європі
1976 р.	Об’єднання В’єтнаму й утворення Соціалістичної Республіки В’єтнаму
1977 р., 19 листопада	Візит президента Єгипту А. Садата до Єрусалиму
1978 – 1979 рр.	Переговори у Кемп-Девіді між Ізраїлем та Єгиптом за посередництва США, що привели до укладення мирного ізраїльсько-єгипетського договору
1978 р., грудень	Наступ в’єтнамських військ у Кампучії проти червоних кхмерів
1979 р., січень	Проголошення Народної Республіки Кампучії за підтримки В’єтнаму
1979 р., лютий	Революція в Ірані, повалення шахського режиму
1979 р., червень	У Відні Брежнєв та Картер підписали радянсько-американський договір ОСО-2. В Англії у результаті перемоги на виборах консерваторів сформовано новий уряд на чолі з М.Тетчер
1979 р., 19 липня	Перемога сандиністів у Нікарагуа
1979 р., грудень	Вторгнення радянських військ в Афганістан
1980 р., вересень	Початок війни між Іраном і Іраком У Польщі поширюються опозиційні виступи проти комуністичного режиму
1981 р.	Початок президентства Р. Рейгана у США. Перехід до неоконсервативного курсу. У Франції на виборах перемогли соціалісти. Президентом став Ф. Міттеран
1982 р.,	Конфлікт між Великобританією та Аргентиною навколо

квітень – червень	Фолклендських островів
1982 р., листопад	Смерть Л.І. Брежнєва. Генеральним секретарем ЦК КПРС стає Ю.В. Андропов
1983 р., 23 березня	Президент США Р Рейган проголосив стратегічну оборонну ініціативу – створення “космічного щита” над Америкою
1983 р., вересень	Війська протиповітряної оборони СРСР збили над Сахаліном південнокорейський пасажирський літак “Боїнг-747”
1983 р., жовтень	В Аргентині у результаті демократичних виборів на зміну військовому режиму приходить цивільна влада
1984 р., лютий	Смерть Ю.В. Андропова. Генеральним секретарем ЦК КПРС стає К.У Черненко
1984 р., березень – 1985 р., березень	Страйк британських шахтарів, що завершився поразкою завдяки твердій позиції* М.Тетчер
1985 р., березень	Смерть К.У. Черненка. Генеральним секретарем ЦК КПРС стає М.С. Горбачов
1986 р.	Перемога правих сил на виборах до парламенту Франції. Новий уряд Ж.Пирака розпочав денаціоналізацію, ліквідував контроль за цінами, скоротив державні витрати тощо. На президентських виборах на Філіппінах перемогла лідер демократичних сил К. Акіно. Диктатор Ф. Маркос залишив країну
1987 р., січень	Проголошення на Пленумі ЦК КПРС М. Горбачовим курсу на перебудову та гласність. Здійснення політики національного примирення в Афганістані
1987 р, грудень	Візит М. Горбачова до Вашингтону, під час якого укладено Договір про ліквідацію ракет середньої та малої дальності між СРСР та США
1988 р., 14 квітня	Укладено угоду в Женеві про врегулювання конфлікту в Афганістані (СРСР, США, Афганістан, Пакистан)
1988 р., 15 травня – 1989 р., 15 лютого	- Вивід радянських військ з Афганістану
1988 р., червень	XIX конференція КПРС, прискорення демократичних реформ в СРСР
1989 р.	Війська Південно-Африканської Республіки виведені з Намібії, ліквідація колоніалізму на Півдні Африки. I з'їзд народних депутатів, утворення парламентської опозиції в СРСР. Перемога опозиційних сил на парламентських виборах у Польщі
1990 р., березень	III з'їзд народних депутатів СРСР, обрання президентом СРСР М.Горбачова, скасування ст. 6 Конституції СРСР про керівну роль КПРС
1990 р., листопад	Відставка прем'єр-міністра Великобританії М.Тетчер. Уряд очолив Д.Мейджор
1991 р., 8 грудня	Підписання керівниками Росії, України та Білорусії у Біловезькій пуці угоди про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД)
1991 р., 25 грудня	М.С. Горбачов пішов у відставку з посади Президента СРСР та Верховного головнокомандуючого
1992 р., лютий	Укладення в Маастріхті (Голландія) Договору між 12 країнами ЄЕС про утворення Європейського Союзу

1992 р., червень	Підписання у Вашингтоні Дж. Бушем та Б. Єльциним Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-1)
1993 р., січень	Підписання у Москві Дж. Бушем та Б. Єльциним Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-2)
1993 р., 13 січня	Бойова авіація США, Англії та Франції у відповідності з резолюціями Ради Безпеки ООН нанесла ракетно-бомбовий удар по зенітних комплексах у Південному Іраку
1993 р., 15 січня	120 країн світу підписали у Парижі Конвенцію про заборону розробки, виробництва, нагромадження та використання хімічної зброї та про її знищення
1993 р., 20 січня	Офіційний вступ на посаду Президента США Б. Клінтона
1993 р., 22 січня	На зустрічі лідерів країн СНД у Мінську 7 республік колишнього СРСР підписали Статут СНД.
1993 р., 26 січня	Першим президентом Чеської Республіки обраний В. Гавел.
1993 р., 14 лютого	Угорщина, Польща та Україна у Дебрецені (Угорщина) підписали Декларацію про співпрацю народів Карпатського Єврорегіону
1993 р., 25 лютого	Інавгурація першого за останні тридцять років цивільного Президента Південної Кореї – голови Демократичної ліберальної партії Кім Си Сама (обраного главою держави 18 грудня 1992 р.)
1993 р., березень	Введення миротворчих сил ООН у Мозамбик
1993 р., початок березня	Відбулась офіційна церемонія вступу на посаду Президента Словацької Республіки Міхала Кована
1993 р., квітень	Політична криза у Росії. Протистояння законодавчих органів (Верховної Ради та З'їзду народних депутатів) і Президента. Невдала спроба імпічменту Президента.
1993 р., 25 квітня	Всенародний референдум у Росії (на всенародному референдумі в Росії висловлено довіру президентові Б.Єльцину)
1993 р., 26 квітня	Вступила в дію резолюція Ради Безпеки ООН щодо економічної блокади Югославії.
1993 р., 23-25 квітня	Під егідою ООН у провінції Ефіопії Еритреї проведено референдум щодо її незалежності. Визнання незалежності Еритреї США, Італією, Суданом та Єгиптом
1993 р., 19 вересня	Відбулися вибори до сейму і сенату в Польщі. Перемога Союзу демократичних лівих сил
1993 р., вересень	Політична криза в Росії. Розпуск президентом парламенту. Мітинги, демонстрації, пікетування
1993 р., 3-4 жовтня	Криваві події у Москві. Штурм урядовими військами Білого будинку у Москві
1993 р., 10 жовтня	У результаті виборів у Греції до влади повернувся Всегрецький соціалістичний рух (ПАСОК) на чолі з А. Папандреу
1993 р., 12 грудня	Вибори Федеральних Зборів у Росії. Прийняття Конституції Російської Федерації
1994 р., 10-11 січня	На зустрічі країн-членів НАТО у Брюсселі прийнято документ "Партнерство заради миру"
1994 р., 12 січня	Зустріч Президента України Л. Кравчука та Президента США Б. Клінтона в аеропорту Бориспіль
1994 р., 14 січня	Підписання президентами України, США та Росії у Москві тристоронньої заяви та угоди щодо ліквідації ядерної зброї в Україні

1994 р., 5 лютого	Терористичний акт на ринку “Маскале” в центральній частині Сараєво. Загострення напруженості на Балканах
1994 р., лютий	Криваві події у м. Хеврон на окупованому березі Йордану (ізраїльський поселенець розстріляв 45 палестинців)
1994 р., квітень	На парламентських виборах у Південно-Африканській республіці переміг Африканський національний конгрес на чолі з Нельсоном Манделою
1994 р., 4 травня	Голова Виконкому ОВП Я. Арафат і Прем’єр-міністр Ізраїлю І. Рабін підписали в Каїрі Угоду щодо принципів практичної реалізації договору “Газа-Єрихон – спочатку”
1995 р., травень	Обрання президентом Франції Ж. Ширака
1995 р. вересень	Вступ України до Ради Європи
1995 р. 4 листопада	Вбивство прем’єр-міністра Ізраїлю Іцхака Рабіна
1995 р. листопад	Підписання Дейтонських угод
1995 р., 19 листопада	Обрання О. Квасневського президентом Польщі
1996 р., 29 травня	Обрання прем’єр-міністром Ізраїлю Б. Нетаньяху
1996 р., 3 червня	Обрання Б. Єльцина президентом Російської федерації на 2-й термін
1996 р. 11 листопада	Обрання Б. Клінтона президентом США на 2-й термін
1997 р. травень	У Великобританії, після 18-річного правління консерваторів до влади повернулись лейбористи. Уряд очолив прем’єр-міністр Тоні Блер
1997 р., 27 травня	У Парижі між Росією і НАТО укладено Основоположний акт, в цьому ж році Росія стала членом елітарного клубу провідних індустриальних держав світу “Велика вісімка”
1997 р., 31 травня	Під час державного візиту Б. Єльцина до Києва підписано Договір про дружбу, співробітництво й партнерство між Україною та Росією
1997 р., 11 вересня	Прийнято Кіотський протокол “Про охорону довкілля”, який фіксує конкретні зобов’язання країн зі зниження викидів парникових газів
1997 р. грудня	Польща, Чехія та Угорщина підписали протокол про вступ до НАТО з березня 1999 р.
1998 р. квітень	Більшість політичних партій Ольстеру (Великобританія) висловились за мирне врегулювання конфлікту
1998 р. 27 вересня	На виборах до Бундестагу в Німеччині перемогу здобули соціал-демократи на чолі з Герхардом Шрьодером
1999 р., 24 березня	Розпочалась 76-денна військова операція НАТО проти Югославії
1999 р., жовтень	У Пакистані генералом Первезом Мушаррафом здійснено військовий переворот
1999 р., 19 листопада	У Стамбулі (Туреччина) підписано Хартію європейської безпеки
1999 р. 31 січня	Відбулася добровільна дострокова відставка президента Російської Федерації Б. Єльцина
2000 р., 11	Загострення ситуації в Ольстері, запровадження Лондоном прямого

лютого	правління
2000 р., 26 березня	Президентом Російської Федерації обрано В. Путіна
2000 р., 14 квітня	Державна Дума Росії ратифікувала Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-2). Згідно з домовленостями Росія та США матимуть по 3000 боєголовок
2000 р., серпень	Загибель російського атомного підводного човна “Курськ”
2000 р., 8 серпень	Терористичний акт у Москві – вибух у підземному переході станції метро “Пушкінська”
2000 р., 5-8 вересня	У Нью-Йорку відбувся Саміт тисячоліття, на якому прийнято рішення про необхідність реформування ООН відповідно до завдань світового співтовариства у XXI ст..
2000 р., листопад	У США відбулися президентські вибори, у яких представник Республіканської партії губернатор штату Техас Дж.У. Буш-мол. переміг представника Демократичної партії віце-президента А. Гора
2001 р., 11 вересня	Терористичні акти в США. Викрадено чотири пасажирських літаки, яких спрямували на будинок Пентагона у Вашингтоні й на будинки міжнародного торгового центру в Нью-Йорку. Тисячі жертв
2000 р., жовтня	О. Квасневський здобув другу перемогу на президентських виборах у Польщі
2001 р., 10-11.	Військова операція “Незламна воля” США та їх союзників проти терористів у Афганістані
2002 р., січень	В обіг введено нову європейську валюту євро
2002 р., березень	І. Ругову обрано першим президентом Косово
2002 р., 5 травня	У Франції другому турі президентських виборів перемогу здобув Жак Ширак
2002 р., 22 травня	Росія і США підписали договір про скорочення стратегічних озброєнь. Передбачено протягом 10 років зменшити кількість ядерних боєголовок до 1700-2200 одиниць.
2002 р., 13 червня	США оголосили про вихід з системи протиракетної оборони (1972 р.)
2002 р., 22 вересня	Бундесканцлером у Німеччині знову став Г. Шрьодер
2002 р., листопад	Чеченськими бойовиками у Москві захоплено близько 800 заручників у театральному центрі на Дубровці
2002 р., 22 листопада	На саміті НАТО у Празі прийнято рішення про запрошення до Альянсу у якості повноправних членів з 2004 р. Естонії, Латвії, Литви, Болгарії, Румунії, Словаччини та Словенії
2002 р., грудень	У Венесуелі почалися масові протести широкої громадськості проти авторитарного правління президента Уго Чавеса
2002 р., 12-13 грудня	На Копенгагенському саміті глав держав-членів Європейського Союзу запропоновано десяти європейським країнам (Естонія, Латвія, Литва, Кіпр, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина та Чехія) стати повноправними членами Союзу
2003 р., січень	Президентом Чеської республіки обрано В. Клауса
2003 р., лютий	Катастрофа американського космічного корабля багаторазового використання “Колумбія”, загинуло 7 чоловік
2003 р., березень	Початок антитерористичної операції США та їх союзників в Іраку,

	повалення режиму С. Хусейна
2004 р., 11 березня	У Мадриді (Іспанія) на залізничному вокзалі здійснено терористичний акт, загинуло близько 200 осіб
2004 р., травень	Входження до Європейського Союзу Польщі, Чехії, Угорщини, Словенії, Кіпру, Естонії, Латвії, Литви, Словаччини і Мальти
2004 р., вересень	Чеченськими бойовиками захоплено школу в м. Беслані на північному Кавказі
2004 р., листопад	На виборах президента США вдруге поспіль здобув перемогу Дж.У Буш-молодший
2004 р., 11 листопада	Помер лідер Палестинської автономії Я. Арафат
2005 р., квітень	Візит президента України В. Ющенко в США
2005 р., 2 квітня	Помер папа римський Іоан-Павло II
2005 р., 5 травня	На парламентських виборах у Великобританії Лейбористська партія на чолі з Тоні Блером здобула третю поспіль перемогу
2005 р., 19-21 травня	В Україні відбувся 50-й ювілейний пісенний конкурс “Євробачення”

Самостійна робота

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять. Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та рекомендаціями викладача. Самостійна робота студента з опанування навчального матеріалу може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах. Як правило, вона проводиться згідно із заздалегідь складеним графіком, що гарантує можливість доступу студента до потрібних дидактичних засобів, та доводиться до відома на початку поточного семестру.

Даний науково-методичний посібник передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу Всесвітньої історії у ХХ-ХХІ ст. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку народів цього періоду, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.

Метою курсу «Новітня історія країн Західної Європи і Америки ХХ-ХХІ ст.» є освоєння студентами основних понять та категорій курсу; забезпечити поглиблене вивчення студентами новітньої історії країн Європи, Америки, Азії і Африки; формування спеціалістів глибокої наукової кваліфікації високої культури і відповідальності. На основі сучасних теоретико-методологічних і концептуальних засад розкрити специфіку, взаємозв'язок і взаємозалежність соціально-економічних, політичного і культурного становлення народів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: історичні процеси, тенденції розвитку явища, події і факти новітньої історії країн Європи, Америки, Азії, Африки; міжнародні відносини, проблеми соціально-економічного і політичного розвитку на сучасному етапі; особливості політики держав у національному питанні; матеріальну і духовну культуру народів; проблеми науково-технічної революції і її вплив на розвиток суспільства, його соціальну структуру;

вміти: працювати з історичними джерелами, науковою літературою; аналізувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і явищ, застосовувати цивілізаційний підхід до вивчення історії, багатоваріантні підходи до аналізу проблеми сучасності аргументовано спростувати не підтвердженні життям теорії і концепції суспільного розвитку.

II. Пояснювальна записка

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися. Метою самостійної роботи є сприяння глибокому засвоєнню студентами знань із «Всесвітньої історії ХХ – ХХІ ст.», ознайомлення їх з основними рушійними силами процесу розвитку людства, різновидами політичної організації суспільства, починаючи з ХХ ст. і аж до початку ХХІ ст. Знання фактологічного аспекту історичного процесу допоможе студентам осмислити мотиви поведінки людей у вирішальні моменти історії, закономірності історичних зрушень.

У процесі вивчення всесвітньої історії значна увага приділятиметься роботі з історичними джерелами. Крім цього, методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати і контролювати власну діяльність. Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення і систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Всесвітня історія XX – XXI ст.» становить:

для денної форми навчання – 65% : 35%

для заочної форми навчання – 13,5% : 86,5%

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни «Всесвітня історія XX – XXI ст.» визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. У пропонованих методичних рекомендаціях розглядаються форми самостійної роботи студентів, порядок організації і контролю самостійної роботи. Подаються основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також тестові завдання.

У процесі самостійної роботи, що планується з навчальної дисципліни «Всесвітня історія XX-XXI ст.», студент може:

- освоїти теоретичний матеріал з дисципліни, що вивчається (освоєння лекційного курсу, а також освоєння окремих тем, окремих питань тем, окремих положень і т. д.);
- закріпити знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (виконання тестів для самоперевірки, відповідь на питання для самоконтролю);
- застосувати отримані знання і практичні навички для аналізу ситуації і вироблення правильного рішення;
- застосувати отримані знання і уміння для формування власної позиції, теорії (написання дипломної роботи, науково-дослідної роботи студента).

Види самостійної роботи, які практикуються при вивченні дисципліни «Всесвітня історія XX-XXI ст.»:

- Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за літературою, яку пропонує викладач;
- підготовка до практичних занять і виконання позааудиторних завдань;
- підготовка до колоквіуму;
- використання комп'ютерної техніки для пошуку нової інформації щодо проблем етнічної психології;
- написання реферату;
- укладання бібліографії на задану тематику;
- робота з картою України та івано-Франківської області зокрема;
- збір польових матеріалів за основним місцем проживання.

Реферат.

Написання реферату, який є різновидом самостійної роботи студента, передбачає розвиток навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу. Реферат повинен містити усі необхідні структурні складові: вступ із коротким викладом джерел та історіографії проблеми, стану її наукової розробки, об'єкту і предмету дослідження, мети і завдань, які ставить перед собою автор; основну частину (виклад та аналіз теоретичного матеріалу із теми дослідження); висновки; список використаних джерел та літератури (не менше 10 позицій).

Технічні вимоги до реферату: шрифт TimesNewRoman 14, інтервал 1,5, обсяг – 15 сторінок. Бібліографія подається наприкінці реферату в алфавітному порядку під заголовком: «Джерела та література». Посилання у тексті зазначаються в квадратних дужках, перша цифра – порядок джерела посилання в списку «Джерел та літератури», друга цифра – номер сторінки (зразок: [12, с. 35]). Не зараховуються реферати, які є плагіатом, або передруком з мережі Інтернет.

Ефективне засвоєння матеріалу в процесі навчання і самостійної роботи студентів дає більш позитивні результати за умов тісної співпраці з викладачем, яка може здійснюватись у різних формах, різними методами, зокрема:

Консультація – форма навчального заняття, в процесі якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або груповою, залежно від того, чи викладач консультиє студентів з питань, пов'язаних із виконанням самостійної роботи, індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань певної дисципліни. Обсяг часу, відведений викладачеві для проведення консультації, визначається навчальним планом і регламентується графіком їх проведення, який складається на семестр.

Колоквіум – метод перевірки знань студентів, який відбувається у формі співбесіди викладача зі студентами. Тема чи розділ навчальної дисципліни, з яких проводиться колоквіум, визначаються робочим навчальним планом і подаються студентам заздалегідь.

Контроль самостійної роботи і оцінка її результатів організовується як єдність двох форм:

- самоконтроль і самооцінка студента;
- контроль і оцінка з боку викладачів.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, виставляються викладачем у журнал обліку поточної успішності студентів. Поточні консультації студентів з питань виконання самостійної роботи, а також підведення підсумків з деяких видів виконаних робіт, здійснюються під час щотижневих планових занять з індивідуально-консультативної роботи.

Отже, методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни «Всесвітня історія ХХ - ХХІст.» спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ історичного процесу розвитку людства в ХХ – на початку ХХІ ст., а також навчити застосовувати здобуті знання та навички на практиці.

Форми контролю та звітності за видами самостійної роботи

1. Колоквіум.
2. Підготовка та захист мультимедійної презентації по темі.

3. Укладання бібліографії на задану тематику.
4. Написання реферату.
5. Написання есе.
6. Складання тестових завдань на задану тематику.
7. Складання кросвордів на історичні теми.
8. Складання термінологічного словника.
9. Складання хронології подій по темі.
10. Підготовка виступів на наукових конференціях.
11. Консультації до олімпіад.

Самостійна робота

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів.

Навчальна програма, яка завершується заліком або екзаменом:

№ п/п	Критерії	Кількість балів для дисципліни, яка завершується заліком	Кількість балів для дисципліни, яка завершується екзаменом
1.	Глибоко розкрита відповідь, з відображенням авторської позиції.	15-12 балів	10-9 балів
2.	Правильна стисла відповідь.	11-9 балів	8-7 балів
3.	Поверхова відповідь.	8-6 балів	6-5 балів
4.	Поверхова відповідь з наявністю окремих помилок.	5-3 бали	4-3 бали
5.	Розкриття лише окремого аспекту питання.	2-1 бал	2-1 бал
6.	Неправильна відповідь, або її відсутність.	0 балів	0 балів

1. Використання методів наочності на уроці «Великі географічні відкриття».
2. Причини, передумови Великих географічних відкриттів. Використання карт і атласів.
3. Організація великих морських експедицій. Відкриття Америки і морського шляху в Індію. Перша навколосвітня подорож. Використання карт і атласів.
4. Колоніальні загарбання європейців наприкінці XV– першій половині XVII ст. Використання карт і атласів.
5. Наслідки і значення Великих географічних відкриттів. Портрети тогочасних відкривачів.
6. Війна англійських колоній у Північній Америці за незалежність.
7. Утворення Сполучених Штатів Америки. Використання методів активізації пізнавальної діяльності.
8. Становище та розвиток англійських колоній у Північній Америці середини XVII – XVIII ст.. Загострення відносин між колоніями і метрополією. Використання схем і таблиць.

9. Перші конституційні акти (Декларація незалежності, «Статті конфедерації»). Робота з джерелами.
- 10.Революційна війна за незалежність:
  - а) початок війни; співвідношення сил;
  - б) хід військових дій після проголошення незалежності;
  - в) завершення військових дій. Версальських мир 1783 р. Використання схем і таблиць.
- 11.Велика французька революція кінця XVIII ст.. Використання методики наочного навчання історії
- 12.Соціально-економічні передумови революції. Використання схем, таблиць та портретів.
- 13.Боротьба третього стану в генеральних штатах за обмеження абсолютизму. Використання схем, таблиць та портретів.
- 14.Установчі збори. Законодавство Установчих зборів у 1790-1791 рр.
- 15.захоплення влади монархістами-конституціоналістами. Використання схем, таблиць та портретів.
- 16.Західна Європа в період наполеонівських воєн. Використання методики наочного навчання історії
- 17.Франція в роки Консульства й імперії. Використання схем, таблиць та портретів.
- 18.Англія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт.
- 19.Італія в роки наполеонівських воєн. Використання атласів та карт
- 20.Тема: Перша світова війна. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»
- 21.Причини та передумови першої світової війни через призму використання фотодокументів.
- 22.Плани ворогуючих держав. З використанням документів.
- 23.Хід воєнних дій у 1914-1916 рр. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
- 24.Хід воєнних дій у 1917 р. Вступ США у війну. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
- 25.Вплив першої світової війни на розвиток світової цивілізації. З використанням атласів, карт, та фотодокументів.
- 26.Формування основ післявоєнного світу (1918-1925 рр.)
- 27.Завершення першої світової війни та її наслідки.
- 28.Парзька мирна конференція. Система міжнародних договорів.
- 29.Створення Ліги Націй, її мета і завдання.
  - а. а. Версальський мирний договір;
  - б. б. Сен-Жерменський мирний договір;
  - с. в. Нейі-сюр-Сенський та Тріанонський мирні договори;
- 30.Вашингтонська конференція та врегулювання територіальних проблем на Далекому Сході та у Південно-Східній Азії.
- 31.Мирні договори 1920-1925 рр. та їх вплив на міжнародні відносини міжвоєнного періоду.
- 32.Тема : Друга світова війна вивчення теми з допомогою використання відеофрагментів на

уроках історії.

33. Основні проблеми:

34. Причини, початок та періодизація Другої світової війни. Використання фото та відео документів (документальні фільми).
35. Розгортання фашистської агресії у 1940 р. Використання фото та відео документів, карти та атласи.
36. Причини, початок, характер, основні етапи радянсько-німецької війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
37. Корінний перелом у ході Другої світової війни. Вивчення теми за допомогою документальних фільмів.
38. Відкриття другого фронту і закінчення Другої світової війни крізь призму документальних фото.
39. Основні наслідки Другої Світової війни (історико-політологічний аспект в документальних фільмах)
40. Формування основ біполярного світу вивчення теми з використанням методики вивчення історичної особистості на уроках історії
41. Причини виникнення та організаційне оформлення Організації Об'єднаних Націй. Вивчення теми крізь призму світових особистостей, яку поклали початок організаційному оформленню ООН.
42. План "Маршала": основні причини запровадження, реалізація. Вивчення особистої історії Маршала для кращого висвітлення даного питання.
43. Причини, характер, етапи "холодної війни". Вивчення теми крізь призму світових особистостей.
44. Протистояння двох ворожих таборів, його суть, мета і завдання. Вивчення теми крізь призму світових особистостей.
45. Методика навчання історії як дисципліна.
46. Методика викладання історії як предмет. Мета, завдання і принципи дисципліни.
47. Структура курсу методичні аспекти викладання нової і новітньої історії у шкільному курсі всесвітньої історії, його хронологічні рамки, періодизація.
48. Структура шкільного курсу всесвітньої історії і характеристика методологічних принципів його побудови, його хронологічні рамки, періодизація.
49. Завдання практичне (перевірю в усіх): напишіть риси учнів, які Ви маєте виховати і конкретні методи, які допоможуть Вам це зробити.
50. Тема. Пізнавальні можливості школярів у методиці навчання історії
51. Основні компоненти пізнавальних можливостей учнів.
52. Діагностика пізнавальних можливостей учнів у навчанні історії.
53. Методи активізації пізнавальної діяльності на уроках історії і суспільствознавства
54. Тема: Методи наочного навчання історії
55. Предметна наочність, її особливості і можливості використання у навчанні історії в школі.
56. Образотворча наочність. Її особливості і можливості використання у навчанні історії в школі.

57. Використання умовно-графічної наочності на уроках історії.
58. Застосування на уроках учбових історичних карт. Картосхеми, плани на місцевості, контурні карти.
59. Тема. «Фотодокументи – засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»
60. Фото як наочність. Типи фотографій.
61. Методика роботи із фотодокументами
62. Про що можна дізнатися із сімейного фотоальбому?
63. Унікальні фото (електронна підбірка фото для уроків)
64. Тема. Використання відеофрагментів на уроках історії.
65. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні.
66. Формування медіа-компетентності учнів на уроках історії
67. Тема: Вивчення історичної особистості на уроках історії 2 год
68. Роль та місце історичної особи на уроці історії.
69. Застосування різних варіантів вивчення історичної особистості на уроках історії.
70. Підготуйте план-конспект уроку присвяченого історичній постаті
71. Тема: Навчання історії у грі
72. Гра на уроках історії як метод підвищення ефективності навчального процесу.
73. Застосування ігор як засобу формування предметних компетентностей на уроках історії. Дидактична гра на уроці історії як система ігрових проблемно-пізнавальних завдань
74. Методика використання рольових ігор на уроках історії
75. Підготуйте план-конспект уроку-гри з історії.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс [пер. з англ. П. Таращука]. – Київ : Основи, 2006. – 1464 с.
- История Европы. Т. 5. От Французской революции конца XVIII века до Первой мировой войны. – Москва: Наука, 2000. – 676 с.
- Согрин В. Идеология в американской истории: от отцов-основателей до конца XIX века / Владимир Согрин. – Москва: Наука, 1995. – 238 с.
- Тишков В. История Канады / В. Тишков, Л. Кошелев. – Москва: Мысль, 1982. – 268 с.
- Тіндалл Дж. Історія Америки / Дж. Б. Тіндалл, Е. Д. Шай [пер. з англ. Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур]. – Львів : Літопис, 2010. – 904 с.
- Десятов Д. Дидактичні умови використання коміксів на уроці історії//Історія в школі:Науково-методичний ж-л.-К.:Етносфера.-5-6 .-С.18-22.
- Буряк Ж. "Міс Історія" : [ігрова шоу-програма для 9 класу]//Історія в сучасній школі:Науково-методичний ж-л.-К.:Педагогічна преса.-4 .-С. 7-9.
- Камбалова Я. Навчаємося у грі//Історія в школі:Науково-методичний ж-л.-К.:Етносфера.-2004 .-С.37-39.
- Камбалова Я. Навчаємося у грі (нетрадиційні види уроків узагальнюваного повторення з історії Стародавнього світу)//Історія в школі:Науково-методичний ж-л.-К.:Етносфера.-10 .-С.41-45.
- Баханов К. О. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. Дидактичний словник – довідник / К. Баханов. – Запоріжжя: Просвіта, 2002.
- Якубець А. Використання рольової гри на уроках всесвітньої історії в 11 класі// Історія в школах України. – 2002. – №3.
- Чебанюк Н.К. Вивчення історичної особистості на уроках історії//Обдарована дитина:Науково практичний та освітньо-популярний ж-л.-К.:Социс.-1 .-С.25-28.
- Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. – К., 2005.
- Курилів В. Методика викладання історії. – Львів-Торонто, 2003.
- Лихачова Л. Створення історичного портрета як засіб поглибленого вивчення історії України// Історія України. – 2002. – № 14 (квітень). – С. 8 –11.
- Панченко П. До питання історизму, історичної правди в курсі історії України// Історія в школі. – 1999. – № 4. – С. 6-10.
- Цибко Р. Тема уроку “Хто я в цьому світі?” // Історія в школах України. – 2001. – №1. – С. 41-42.
- Островський В. Історичні постаті на уроці історії// Історія в школах України. – 2009. – № 5.
- Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник / Г.Г. Яковенко. – Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. – 324 с.
- Коляда І., Виговський М., Загребельна Н. Роль та місце художньої літератури на уроках історії України//Історія в школі:Науково-методичний ж-л.-К.:Етносфера.-2004 .-С.26-30.
- Желіба О. Використання таблиць на уроках історії в 10-11 класах // Історія в школах України. – 2001. – №4. – С. 33-34; №5. – С. 28

Навчальні посібники

- Газін В.П., Копилов А.О.* Новітня історія країн Європи та Америки: 1918–1945. – Кам'янець-Подільський, 1997.
- Іваницька О.П.* Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945): Навч. посібник. – Київ, 2001.
- История народного хозяйства капиталистических стран (до Второй мировой войны) / Под ред. А.Н.Марковой. – Москва, 1991.
- История новейшего времени стран Европы и Америки:1918–1945 / Под ред. Е.Ф.Язькова. – Москва, 1989.
- Історія філософії. – Харків, 2003.
- Корнієнко П.С.* Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945 рр.). – 2-е вид., випр. і доп. – Тернопіль, 2003.
- Козлітін В.Д.* Друга світова війна 1939–1945 рр. – Харків, 2001.
- Никифоров А.Р., Омельчук Д.В.Юрченко С.В.* Всемирная история XX века: Очерки. – 2-е изд., испр. и доп. – Севастополь, 1998.
- Новейшая история зарубежных стран Европы и Америки:1917–1945 / Под ред. В.К.Фураева. – Москва, 1989.
- Новейшая история стран Европы и Америки,XX век:В2-х ч./ Под ред. А.М.Родригеса, М.В.Пономарева. –Ч.1. 1900–1945. – Москва, 2003.
- Мировое политическое развитие: век XX. – Москва, 1995.
- Постоловський Р., Троян С., Федорак В. Світ на зламі епох: історія кінця XIX– середини XX ст.: навч. посібник. – Київ, 2000.
- Язьков Е.Ф.* История стран Европы и Америки в новейшее время: 1918–1945: Курс лекций. – 2-е изд. – Москва, 2000. Handbuch der europaischen Geschichte. Bd.7. Teil1–2. Stuttgart, 1992.

Загальні праці

- Всемирная история: В 24-х т. – Т.21–23. – Минск, 1997.
- Гренвилл Дж.* История XX века: Люди. События. Факты / Пер. с англ. – Москва, 1999.
- XX век: История и современность. – Москва, 1992.
- Джонсон П.* Современность: Мир с двадцатых по девяностые годы: В 2-х т./Пер. с англ. – Т.1. – Москва, 1995.
- Дейвис Н.* Європа: Історія / Пер. з англ. – Київ, 2001.
- Европа между миром и войной: 1918–1939 гг. – Москва, 1992.
- Крип'якевич І.* Всесвітня історія: В 3-х кн. – Кн. 3. – Київ, 1995.
- Кронрод Я. А.* Очерки социально-экономического развития XX века. – Москва, 1992.
- Мир на рубеже XIX–XX веков: Тенденции развития, противоречия, революции. – Москва, 1991.
- Мировое политическое развитие: Век XX. – Москва, 1995.
- Підкова І.,Джеджора О.* Світова історія XIX–XX століття: Словник. – Львів, 2000.

Суспільно-політичні напрямки та рухи

Алатри П. Происхождение фашизма / Пер. с итал. – Москва, 1961.

Вебер А.Б. Классовая борьба и капитализм: Рабочее и профсоюзное движение как фактор социально-экономического развития XIX–XX вв. – Москва, 1986.

Галкин А.А., Рахимир П.Ю. Консерватизм в прошлом и настоящем: О социальных корнях консервативной волны. – Москва, 1987.

Желев Ж. Фашизм. Тоталитарное государство / Пер. с болг. – Москва, 1991.

Идеология международной социал-демократии в период между двумя мировыми войнами. – Москва, 1984.

История фашизма в Западной Европе. – Москва, 1978.

Коммунистический Интернационал в документах: Решения, тезисы и воззвания конгрессов Коминтерна и пленумов ИККИ. – Москва, 1933.

Консерватизм: Антологія / Упорядники О.Проценко., В.Лісовий. – Київ, 1998.

Кривогуз И.М. Рабочий социалистический интернационал: 1923–1940. – Москва, 1979.

Лібералізм: Антологія / Упорядники О.Проценко, В.Лісовий. – Київ, 2002.

Массовые демократические движения: Истоки и политическая роль. – Москва, 1988.

Націоналізм: Антологія / Упорядники О.Проценко., В.Лісовий. – Київ, 2000.

Сибилев Н.Г. Социалистический интернационал: Идеология. Политика. – Москва, 1980.

Стачки: история и современность. – Москва, 1978.

Тоталитаризм в Европе XX века: Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления / Под рук. Я.С.Драбкина, Н.П.Комоловой. – Москва, 1996.

Чернявский Г.И. Большевизм и национал-социализм: сравнительный анализ двух форм тоталитаризма. – Харьков, 1993.

Міжнародні відносини

Год кризиса. 1938–1939: Документы и материалы. – Т.1–2. – Москва, 1990. Великобритания, Франция и США в международных отношениях нового и новейшего времени. – Москва, 1985.

Документы и материалы кануна Второй мировой войны: 1937–1939. – Т.1–2. – Москва, 1981.

Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Пер. з франц. – Київ, 1995.

Европа в международных отношениях: 1917–1939. – Москва, 1979.

Илюхина Р.М. Лига наций: 1919–1934. – Москва, 1982.

Клейменова Н.Е., Сидоров А.Ю. Версальско-Вашингтонская система международных отношений: проблемы становления и развития. – Вып. 1. – Москва, 1995.

Ллойд Джордж Д. Правда о мирных договорах / Пер. с англ. – Т.1–2. – Москва, 1957.

Локарнская конференция 1925 г.: Документы. – Москва, 1959.

Майский И.М. Воспоминания советского дипломата: 1925–1945 гг. – Москва, 1987.

Международные отношения и внешняя политика СССР: Сборник документов. 1871 – 1957. – Москва, 1957.

Накануне. 1931–1939. Как мир был ввергнут в войну: Краткая история в документах, воспоминаниях и комментариях. – Москва, 1991.

Ситолс В.Я. Дипломатическая борьба накануне Второй мировой войны. – Москва, 1989.

1939 год: Уроки истории. – Москва, 1990.

СССР–Германия. – Т.1. 1939: Документы и материалы о советско-германских отношениях с апреля по октябрь 1939 г.; Т.2: Документы и материалы о советско-германских отношениях с сентября 1939 г. по июнь 1941 г. – Вильнюс, 1989.

Фляйшхауэр И. Пакт Гитлер–Сталин и инициатива германской дипломатии: 1938-1939 гг. / Пер. с нем. – Москва, 1991.

Сполучені Штати Америки

Гершов З.М. Вудро Вильсон. – Москва, 1983.

Изоляционизм и европейская политика США: 1933–1941. – Москва, 1995.

История США: В 4-х т. – Т.3. – Москва, 1985.

Коломейцев В.Э. 100 дней президента Ф.Д.Рузвельта: 2-е изд., доп. и переработ. – Киев, 1998.

Королькова Е.И. “Новый курс” Рузвельта. – Москва, 1992.

Лан В.И. США от Первой до Второй мировой войны. – Москва, 1979.

Либеральная традиция в США и ее творцы. – Москва, 1997.

Мальков В.Л. “Новый курс” в США: Социальные движения и социальная политика. – Москва, 1973.

Мальков В.Л. Франклин Рузвельт: Проблемы внутренней политики и дипломатии: Ист.-док. очерки. – Москва, 1988.

Манькин А.С. “Эра демократов”: партийная перегруппировка в США: 1933–1952 гг. – Москва, 1990.

Никитин В.А. Консерватизм и политическая борьба в США: 1900–1929 гг. – Москва, 1991.

Политические партии США в новейшее время. – Москва, 1982.

Попова Е.И. США: борьба по вопросам внешней политики. 1919–1922. – Москва, 1966.

Сивачев Н.В. Политическая борьба в США в середине 30-х гг. XX века. – Москва, 1966.

Сивачев Н.В., Язьков Е.Ф. Новейшая история США: 1917–1980. – Москва, 1980.

Согрин В.В. Политическая история США. – Москва, 2001.

Уткин А.И. Дипломатия Вудро Вильсона. – Москва, 1989.

Яковлев Н.Н. Франклин Делано Рузвельт. Человек и политик – 5-е изд. – Москва, 2003.

Katz H. Historia Stanow Zjednoczonych. – Wroclaw. 1971.

Велика Британія

Виноградов К.Б. Девид Ллойд Джордж. – Москва, 1979.

Очерки истории Великобритании XVII–XX века. – Москва, 2002.

Роуз Н. Черчилль: Бурная жизнь / Пер. с англ. – Москва, 2003.

Трухановский В.Г. Антони Иден. – 2-е изд., переработ, и доп. – Москва, 1983.

Трухановский В.Г. Уинстон Черчилль. – 5-е изд., испр. доп. – Москва, 2003.

Уткин А. Уинстон Черчилль. – Москва, 2002.

Kesdzierski J. Dzieje Anglii: 1485–1939 – Ks.2. – Warszawa, 1986.

Zins H. Historia Anglii. – Wyd. 3-e rosz. – Wroclaw, 1995.

Франція

Белоусова З.С. Франция и европейская безопасность: 1929–1939. – М., 1976.

Егоров Ю.В. Народный фронт во Франции. – Ленинград, 1972.

История Франции: В 3-х т. – Т.3. – М., 1973.

Кузьмин М.Н. Внутривластная борьба во Франции (1926–1932). – Ленинград, 1975.

Прицкер Д.П. Жорж Клемансо. – М., 1983.

Ратиани Г.М. Судьба двух республик. – М., 1980.

Рубинский Ю.И. Тревожные годы Франции: Борьба классов и партий от Версаля до Мюнхена. – Москва, 1973.

Смирнов В.П. Франция в XX веке: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр. – М., 2002.

Baszkiewicz I. Historia Francji. – Wyd. 3-ie. – Wroclaw, 1994.

Німеччина

- Буск И.Л.* История повседневной жизни в Веймарской республике. – М., 1992.
- Галкин А.А.* Германский фашизм. – 2-е изд. – М., 1989.
- Драбкин Я.С.* Становление Веймарской республики. – М., 1978.
- Ерин М.Е.* Распад партийной системы и крах Веймарской республики. Ярослав 1992.
- Захаров В., Куликов В.* В преддверии катастрофы: Германия, 1933–1939 гг. – М., 2003.
- Мельников Д.Е., Черная Л.Б.* Империя смерти: Аппарат насилия в нацистской Германии. 1933–1945. – Москва, 1988.
- Повель Л., Бержсье Ж.* Утро магов / Пер. с франц. – К., 1994.
- Руге В.* Германия в 1917–1933 гг. / Пер. с нем. – М., 1974.
- Тайны Третьего рейха / Авт.-сост. В.В.Веденеев. – 2-е изд., испр. – М., 2003.
- Толанд Д.* Адольф Гитлер. – Т.1–2. –М., 1993.
- Третий Рейх: Трагедия народов. – М., 1998.
- Фест И.К.* Гитлер: Биография. – Т. 1–2. – М., 1993.
- Хаффнер С.* Революция в Германии 1918–1919 гг.: Как это было в действительности/ Пер. с нем. – М., 1983.
- Ширер У.* Взлет и падение Третьего рейха: Т.1–2. / Пер. с англ. – М., 1991.
- Энциклопедия Третьего рейха / Сост. В.Телицын. – М., 2003.
- Czaplinski W., Galos A., Korta W.* Historia Niemiec – Wyd. 2-ie. – Wroclaw, 1990.

Італія

- Белоусов Л.С.* Муссолини: диктатура и демагогия. – М., 1993.
- Лопухов Б.Р.* Эволюция буржуазной власти в Италии: Первая половина XX в. – М., 1986.
- Устрялов Н.В.* Итальянский фашизм. – М., 1999.
- Холодковский К.Г.* Итальянский фашизм: немного исторического опыта. – М., 1995.
- Glerowski J-A.* Historia Wloch. Wroclaw, Warszawa, Krakow, Gdansk, Lodz, 1985.

Іспанія

- Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании: Т.2. / Сокр. пер. с исп. – М., 1951.
- Іваницька Ольга.* Франко – каудильйо Іспанії. – Вінниця, 2002.
- История Испании и Португалии: Сборник. – М., 2002.
- Мещеряков М.Т.* Испания в огне. – М., 1971.
- Проблемы испанской истории. – М., 1979.
- Сориа Ж.* Война и революция в Испании: Т.1 –2 / Сокр. пер. с франц. – М., 1987.
- Gola B., Ryszka F.* Hiszpania. – Warszawa, 1999.
- Milkowski T., Machoewicz P.* Historia Hiszpanii. Wroclaw–Warszawa–Krakow, 1988.

Культура

- Аранский В.С., Лапчинская В.П.* Системы народного образования в Англии. – М., 1961.
- Бартедьев С.А.* История экономических учений. – М., 2000.
- Вульфсон Б.Я.* Школы современной Франции. – М., 1970.
- Гончаров Л.Н.* Школа и педагогика США до Второй мировой войны. –М., 1972.
- История зарубежного искусства. – М., 1983.
- История зарубежного кино: Учебн. пособие. – Т.1. – М., 1965.
- История зарубежного театра: в 4 частях / Учебн. пособие для театров, вузов и институтов культуры – Ч.3. – М., 1981.

История зарубежной литературы XX века. 1917–1945. – М., 1990.
Каримов В.Л. Страницы истории науки и техники. – М., 1989.
Касвин Г.Л. Система народного образования в Италии. – Москва, 1962.
Комаров С. История зарубежного кино. – 4.1. – Москва, 1965.
Копелевич Ю.Х., Ожинова Е.П. Научные академии стран Западной Европы и Северной Америки. – Ленинград, 1989.
Культурология. История мировой культуры. – Москва, 2001.
Малая история искусств: Искусство XX века 1901–1945. – Москва, 1991.
Микеле Дж. История химии. – Москва, 1966.
Пискунов А.И. История и практика трудовой школы в Германии. – Москва, 1963.
Романовская Т. Наука XIX–XX веков в контексте истории культуры. – М., 1995.
Самарин Р.М. Зарубежная литература. – М., 1987.
Свасьян К.А. Становление европейской науки. – Ереван, 1990.
Садуль Ж. Всеобщая история кино. – М., 1982.
Салимова К.И. История трудового обучения в Англии. – М., 1967.
Тимофеева В.М., Мицкевич Б.П. Зарубежная литература 1917–1975 гг. – Минск, 1976.
Школа в США, Англии, Франции. – Москва, 1960.
Geschichte der Technik. – Leipzig, 1978.

1. Актуальные проблемы новейшей истории / Под ред. Д.А.Волкогонова. – М., 1991.
2. Антонова К.А. История Индии. – М., 1979.
3. Бадак А.Н. Всемирная история: В 24-х т. – Т.18-24. – Мн., 1995.
4. Болгария в XX веке: Очерки политической истории / Под ред. Е.Л.Валева. – М., 2003.
5. Боханов А.Н. История России. XX век. – М., 1996.
6. Бураков Ю.В., Кипаренко Е.М. Новітня історія країн Азії, Африки, Латинської Америки. 1945-1992. – Львів, 1993.
7. Васильев Л.С. История Востока: В 2-х т. – М., 1998.
8. Дейвіс Норман. Європа: Історія. – К., 2000.
9. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
10. Европа: Вчера, сегодня, завтра / Под ред. И.П. Шмелёва. – М., 2002.
11. История стран Центральной и Юго-Восточной Европы 20-го века / Под ред. А.В.Фадеева. – М., 1997.
12. История США в 4-х т. – М., 1983-1987.
13. История Японии / Под ред. Кузнецова Ю.Д. и др. – М., 1988.
14. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002 рр.). – К., 2004.
15. Історія західних і південних слов'ян XXст. / Під ред. Е.П.Пугачова. – Харків, 1998.
16. Історія сучасного світу / Під ред. Ю.А.Горбаня. – К., 2001.
17. Корсаков К.И. История Великобритании. – М., 1997.
18. Краткая история Польши: С древнейших времён до наших дней. – М., 1993.
19. Краткая история Чехословакии: С древнейших времён до наших дней. – М., 1988.
20. Кредер АА. Новейшая история. XX век. – М., 1995.
21. Мессенджер Ч. Энциклопедия войн XX века. – М., 2000.
22. Мир в XX веке / Под ред. А.О.Чубарьяна. – М., 2001.
23. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. – К., 1999.
24. Пивовар Є., Серіщев Я., Стельмах С. Всесвітня історія XX ст. – К., 1995.

25. Пивовар С., Слюсаренко А., Стельмах С. Всесвітня історія. Новітній період. 1945-1997. – К, 1998.
26. Родригес А.М. Новейшая история стран Европы и Америки XX век: В 2-х ч. – Ч.1 (1900-1945). – М., 2001.
27. Розалиев Ю. Новая и новейшая история стран Азии и Африки. – М., 1987.
28. Самсонов А.М. Вторая мировая война. – М., 1990.
29. Сивачёв Н.В., Язьков Е.Ф. Новейшая история США. – М., 1980.
30. Смирнов В.П. Франция в XX веке. – М., 2001.
31. Строганов А.И. Новейшая история стран Латинской Америки. – М., 1995.
32. Троян С.С. Росія – СРСР: історико-політологічний аналіз (1901-1945 рр.). – К., 2000.
33. Трубайчук А.Ф. Друга світова війна. – К., 1995.
34. Щетинов Ю.А. История России. – М., 1999.
35. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття. – К, 2005.
36. Романо Проді. – Ідея єдиної Європи. – К. 2002.
37. Копель О.А. Міжнародні відносини XX ст. – К. 1999.
38. Орлова Т. В. Історія сучасного світу. Навч. пос. – К. 2006.
39. Малик Я. Й. Світова та європейська інтеграція. Навч. пос. – Львів. 2005.

Джерела та література

1. Андреев В.Г. Геополитика и мировые войны XX века // США Канада: экономика, политика, культура. – 1999. – №11.
2. Гарбузов В.Н. Консерватизм: понятия и типология (историографический обзор) // Политические исследования. – 1995. – №4.
3. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945-2000 рр. – Кам'янець-Подільський, 2000.
4. Джонсон Пол. Современность. Мир с двадцатых по девяностые годы. – М., 1995. – Т. I, 2.
5. Иноземцев В. За пределами экономического общества. – М., 1998.
6. Иноземцев В. Расколота цивилизация. – М., 1999.
7. Історія сучасного світу.: Навчальний посібник. – К., 2001.
8. Консерватизм. Антологія. – К., 1998.
9. Кофі Аннан. Ми народи. Роль Організації Об'єднаних Націй у XXI столітті. – К., 2001.
10. Лакер У. Терроризм в эпоху постмодернизма. ПСША: экономика, политика, идеология. – 1997. – №2.
11. Мировое политическое развитие: век XX. – М., 1995.
12. Морозов Г.И. Международный терроризм // США: экономика, политика, идеология. – 1997. – №2.
13. Осмысление истории. – М., 1996.
14. Пономарев М.В., Смирнова СЮ. Новая и новейшая история стран Европы и Америки: Практическое пособие: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений.: В 3-х ч. – М., 2000. – Ч.3.
15. Рогов СМ. 11 сентября 2001 года: реакция США // США Канада: экономика, политика, культура. – 2001. – №11.
16. Самарская Ф. Индустриальное общество перед лицом перемен. //Свободная мысль. – 1997. – №2.
17. Современный консерватизм. – М., 1992.

18. Современные международные отношения: Учебник. – М., 2000.

19. Суспільний розвиток від Різдва Христового. – К., 2000.

Друга світова війна

20. Батлер Дж. Большая стратегия. Сент. 1939 – июнь 1941 / Пер. с англ. – Москва, 1959.

21. Батлер Дж., Гуайер Дж. Большая стратегия. Июнь 1941 – авг. 1942 / Пер. с англ. – Москва, 1967.

22. Бережков В.М. Страницы дипломатической истории. – 4-е изд. – Москва, 1984 // Вторая мировая война: Итоги и уроки. – Москва, 1995.

23. Вторая мировая война. Дискусии. Основные тенденции. Результаты исследования / Под ред. В.Михалки. – Москва, 1997.

24. Вторая мировая война в воспоминаниях. – Москва, 1990.

25. Говард М. Большая стратегия. Авг. 1942 – сент. 1943 / Пер. с англ. – Москва, 1980.

26. Движение Сопротивления в Западной Европе. 1939–1945. Общие проблемы. – Москва, 1990.

27. Движение Сопротивления в Западной Европе. 1939–1945. Национальные особенности. – Москва, 1991.

28. Жуков Г.К. Воспоминания и размышления. – Москва, 1971.

29. Израэлян В.Л. Дипломатия в годы войны. – Москва, 1985.

30. Итоги Второй мировой войны: Выводы побежденных. – Санкт-Петербург–Москва, 1999.

31. Кейтель В. Размышления перед казнью: Воспоминания, письма и документы начальника штаба Верховного Главнокомандования вермахта // Отечественная история. – 1998. – № 11–12.

32. Кеннан Дж. Дипломатия Второй мировой войны глазами американского посла в СССР Джорджа Кеннана / Пер. с англ. – Москва, 2002.

33. Коваль В.С. Политика и стратегия США во Второй мировой войне. – Киев, 1987.

34. Коваль В.С. План “Барбаросса”: Истоки и история величайшего преступления империализма. – 2-е изд., доп. – Киев, 1989.

35. Коваль М.В.. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – Київ, 1999.

36. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.

37. Мельтюхов М.И. Упущенный шанс Сталина. Советский Союз и борьба за Европу: 1939–1941: Документы, факты, суждения. – Москва, 2000.

38. От Мюнхена до Токийского залива. Взгляд с Запада на трагические страницы истории Второй мировой войны. – Москва, 1992.

39. Роєнко В. Друга світова війна, 1939–1945 роки. – Київ, 1994.

40. Самсонов А.М. Вторая мировая война. 1939–1945: Очерк важнейших событий. – Москва, 1990.

41. Семиряга М.И. Коллаборационизм: природа, типология и проявления в годы Второй мировой войны. – Москва, 2000.

42. Семиряга М.И. Тайны сталинской дипломатии. 1939–1941. – Москва, 1992.

43. Соколов Б.В. Правда о Великой Отечественной войне. – Санкт-Петербург, 1998. Тегеран–Ялта–Потсдам: Сб. документов. – 2-е изд. – Москва, 1971.

44. Типпельскирх К. История Второй мировой войны: Т.1–2. – Санкт-Петербург–Москва, 1994.

45. Трубайчук А.Ф. XX століття: історія, економіка, політика, ідеологія: Кн.2. Друга світова війна. 1939–1945 рр. Коротка історія. – Київ, 1995.
46. Фуллер Дж. Вторая мировая война / Пер. с англ. – Москва, 1956.
47. Черчилль У. Вторая мировая война: Т.1–3. / Сокр. пер. с англ. – Москва, 1991.
48. Якобсен Г.А. 1939–1945. Вторая мировая война: Хроника и документы / Пер с нем. – Москва, 1995.

США

49. Американские президенты. 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону–Москва, 1997.
50. Антонова Л.А. Штрихи к политическому портрету Джорджа У.Буша // США – Канада: экономика, политика, культура. – 1999. – №11.
51. Бамстед Ричард Л. Президент Билл Клинтон. // США: экономика, политика, идеология. – 1993. – №1.
52. Гарбузов В.Н. Богданов Д.Ю. Президент Буш и парадоксы “сострадательного консерватизма” // США – Канада: экономика, политика, культура. – 2001. – №8.
53. Гарбузов В.Н. Администрация Джорджа У.Буша // США – Канада: экономика, политика, культура. – 2001. – №4.
54. Иванян Э.А. Рональд Рейган. Хроника жизни и времени. – М., 1991.
55. История США. В четырех томах. 1945-1980. – М., 1987. – Т.4.
56. Ефимов Игорь. Кто убил президента Кеннеди? Документально-историческое исследование. – М., 1991.
57. Никсон Р. На арене. Воспоминание о победах, поражениях и возрождении. – М., 1992.
58. Рогов С.М. 11 сентября 2001 года: реакция США. // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2001. – №11.
59. Сидорук Федор. Звезда Джорджа Буша-младшего // Зеркало недели. – 2000. – 16 декабря.
60. Согрин В. Политическая история США. XV11-XX вв. – М., 2001.
61. Согрин В.В. США в XX веке. Тенденции и итоги общественно-политического развития. // США Канада: экономика, политика, культура. – 1999. – №9.
62. Червонная С.А. Секреты Арлингтон Холла (Возвращаясь к делу Розенбергов) // США: экономика, политика, идеология. – 1997. – №8.

Великобританія

63. Горбик В.О. Британія: суперечності і проблеми. – К., 1980.
64. Горбик В.А. Консервативная и либеральная партии в политической системе послевоенной Англии. – К., 1977.
65. Жигалов И.И. Современная история Великобритании (1945-1975). – М., 1978.
66. Милин Н. “Третий путь” Тони Блэра // Международная жизнь. – 1999. – №7.
67. Осадчая Ж.Ф. Современный лейборизм: идеология и политика. – М., 1977.
68. Перегудов С.П. Тэтчер и тэтчеризм. – М., 1996.
69. Перегудов С.П. Тони Блэр. – М., 1999.
70. Перегудов С.П. Отставка М. Тэтчер. /// Вопросы истории. – 1991. – №11.
71. Попов В.И. Англия в войне за Фолкленды (Мальвины) // Вопросы истории. – 1987. – №12.
72. Попов В.И. Меняется страна традиций (Заметки посла и ученого о Британии 80-х). – М., 1991.

73. Рыжиков В.А. Британский лейборизм сегодня: теория и практика. Политика послевоенных лейбористских правительств Великобритании. – М., 1984.

74. Сванадзе Л.Н. Великобритания: консерваторы и проблемы послевоенного развития. 1945-1955. – М., 1984.

75. Трубайчук А.Ф. Черевко О.В. Особливості соціально-економічної політики британських консерваторів у 1979-1990 рр. // Український історичний журнал. – 1990. – №2,3.

76. Тухановский ВТ. Новейшая история Англии. – М., 1958.

Франція

77. Арзаканян М.Ц. Де Голль и голлисты на пути к власти. – М., 1990. Арзаканян М.Ц. Жак Ширак пятый президент Пятой республики // Международная жизнь. – 1995. – №7.

78. Арзаканян М.Ц. Эдуард Балладюр // Вопросы истории. – 1995. – №7.

79. Арзаканян М.Ц. Роковым выстрел Берегова // Вопросы истории. – 1993. – №10.

80. Бунин И.М. Социалисты и общественно-политическая борьба во Франции в 80-е годы. – М., 1989.

81. Васютинский В.Н. Франсуа Миттеран // Вопросы истории. – 1993. – №1.

82. Дубинин Ю.В. О Шарле де Голле // Новая и новейшая история. – 2001. – №1.

83. Коломийцев В.Ф. Франсуа Миттеран: политик и человек // Новая и новейшая история. – 1999. – №1.

84. Наринский М.М. И.В.Сталин и М.Торез. 1944-1947 гг. Новые материалы // Новая и новейшая история. – 1996. – №1.

85. Новиков Г.Н. Де Голль, голлисты и голлизм // Новая и новейшая история. – 1990. – №3.

86. Новиков Г.Н. Голлизм после де Голля. Идеиная и социально-политическая эволюция. 1968-1981 гг. – М., 1984.

87. Преображенская Л. Правый блок накануне и после парламентских выборов во Франции // Мировая экономика и международные отношения. – 1993. – №12.

88. Ратиани Г.М. Франция: судьба двух республик. – М., 1980.

89. Смирнов В.П. Новейшая история Франции. – М., 1979.

90. Смирнов В.П. Франция на исходе XX века // Новая и новейшая история. 2000. – №2.

Італія

91. Виноградов А. Великие державы и мирное урегулирование с Италией в 1945-1947 годах. // Вопросы истории. – 1987. – №7.

92. Кин Ц.И. Три трагедии (Альдо Моро, Энрико Берлингуэр, Бригате Россе) // Вопросы философии. – 1990. – №1.

93. Комолова Н.П. Новейшая история Италии.: Пособие для учителей. – М., 1970.

94. Левин И.Б. Судьба и уроки исторического компромисса // Политические исследования. – 1991. – №3.

95. Левин И.Б. О реформе избирательной системы в Италии // Политические исследования. – 1993. – №3.

96. Лисовский Ю.П. Италия от фашизма к демократии. Трудные пути послевоенной перестройки. – М., 1990.

97. Наумов В.К. История сегодня. – М., 1983.

98. Примуш М. Через тюрьмы до власти. Італійська партійно-політична система в період між Першою та Другою республіками // Політика і час. – 2001. – №5.

99. Спессо Р. Итальянская экономика с послевоенных лет до наших дней. М., 1987.

100. Тоталитаризм в Европе XX века. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления. – М., 1996.

Испания.

101. Баранова Т.Н. Социальная защита испанских трудящихся // Политические исследования. – 1991. – №6.
102. Іваницька Ольга. Франко каудильйо Іспанії. – Вінниця. 2002.
103. Испания сегодня: состояние и перспективы // Латинская Америка. – 2001.
104. Кулешова В.В. Фелипе Гонсалес // Вопросы истории. – 1991. – №6.
105. Председатель правительства Испании Хосе Мария Аснар // Международная жизнь. – 1997. – №2.
106. Современная Испания. – М., 1983.
107. Современный консерватизм. – М., 1992.
108. Фадеев Д.А. Опыт политики переходного периода. Испания после Франко // Политические исследования – 1991. – №5.
109. Slenlcy Y. Payne. El regimen de Franco. 1936-1975. – Madrid, 1987.

Німеччина

110. Аденауэр Конрад. Поездка в Москву // Журналист. – 1991. – №2.
111. Ахтамзян А.А. Федеративная Республика Германия в конце XX в. // Новая и новейшая история. – 1999. – №4.
112. Вяткин К. Гельмут Коль // Диалог. – 1991. – №46.
113. Герст В.К. Федеративная Республика Германия под властью Аденауэра. – М., 1958.
114. Гулевич В.Н. Класи і політичні партії ФРН. – К., 1975.
115. Дислок Хуберт. Социальная рыночная экономика в Германии и Европе. // Кентавр. – 1992. – сентябрь-октябрь.
116. Эрхард Л. Благосостояние для всех. – М., 1991.
117. Как принималось решение о возведении берлинской стены // Новая и новейшая история. – 1999. – №2.
118. Конотопов М.В., Сметанин СИ. История экономики. – М., 2000.
119. Кремер В.Н. ФРГ: внутривнутриполитическая борьба и внешняя ориентация. – М., 1977.
120. Кривонос Р. Німеччина після виборів 1998 р.: проблеми і перспективи // Людина і політика. – 1999. – №1.
121. Максимычев И. Конец Берлинской стены //Международная жизнь. – 1991. – №2.
122. Максимычев И. Крушение. Реквием по ГДР; Модров Х. Взлет и падение. – М., 1993.
123. Семиряга М.И. Как мы управляли Германией. – М., 1995.
124. Современный консерватизм. – М., 1993.
125. Наринский М.М. Берлинский кризис (1948-1949 гг.). Новые документы из российских архивов // Новая и новейшая история. – 1995. – /63.
126. Орлов Б.С. Политический портрет Герхарда Шредера. – М., 1999.
127. Орлова М.И. Вилли Брандт – канцлер ФРГ // Весник МГУ. Серия: История. – 1995. – №3.
128. Рейман М. Решение. 1945-1956. – М., 1975.
129. Тоталитаризм в Европе XX века. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления. – М., 1996.
130. Фурман А. О чем мечтают канцлеры? – К., 1990.

131. Хоффер Ф. Профсоюзы и советы предприятия (Представительство интересов наемных работников в условиях социальной рыночной экономики Германии) // Полис. – 1993. – №1.

Албания

132. Гибианский Л.Я. Идея балканского объединения и планы ее осуществления в 40-е годы XX века // Вопросы истории. – 2001. – №11-12.

133. Грушин И. Отнерушимой дружбы до тотального разрыва // Международная жизнь. – 1992. – №2.

134. Краткая история Албании. С древнейших времен до наших дней. – М., 1992.

135. Решетников Л., Смирнова Н. Советско албанский конфликт. Как это было // Коммунист. – 1990. – №9.

136. Чичкин А. Энвер Ходжа: эпоха и личность // Молодая гвардия. – 1993. – №3,7.

137. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи. Курс лекцій. – К., 1997.

Румыния

138. Борзенко А. Румынский секундомер бежит быстрее // Наш современник. – 1992. – №6.

139. Гибианский Л.Я. Коминформ в действии. 1947-1948. // Новая и новейшая история. – 1992. – №1,2.

140. Довженко Н. Политические силы в постсоциалистических обществах. Румыния // Общественные науки и современность. – 1992. – №3.

141. Эдвард Бэр. Целуй руку, которую не можешь укусить // Иностранная литература. – 1992. – №4-5.

142. Краткая история Румынии. С древнейших времен до наших дней. – М., 1987.

143. Кузьмин М.Н., Мурашко Г.П., Носкова А.Ф. Переходный период в европейских странах социализма: исторические реалии и поиски новых исследовательских подходов // Новая и новейшая история. 1990. – №1.

144. Марьяна В.В. 1944-1945 годы: Ждали ли русских в Восточной Европе // Славяноведение. – 1991. – №1.

145. Морозов Н.Н. Гогенцоллерны в Румынии // Новая и новейшая история. – 1995. – №1.

146. Политические портреты. – М., 1991.

147. Потапов В.И. Судьба диктатора Чаушеску // Новая и новейшая история. – 1990. – №4.

148. Сталинские “чистки” в компартиях Центральной и Восточной Европы // Вопросы истории. – 1993. – №2.

149. Язькова А.А. Конец “золотой эпохи” Чаушеску // Вопросы истории. – 1991. – №9-10.

Угорщина

150. Венгрия 1956 года. Очерки истории кризиса. – М., 1993.

151. Желицки Б.Й. Венгрия 1956. Эволюция оценок венгерских историков // Новая и новейшая история. – 1992. – №3.

152. Желицки БИ. Трагическая судьба Ласло Райка. Венгрия 1949 г. // Новая и новейшая история. – 2001. – №2,3.

153. Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней. – М., 1989.

154. Марков Д. Политические силы в постсоциалистических обществах. Венгрия // *Общественные науки и современность*. – 1993. – №1.
155. Мусатов В.Л. О венгерских событиях: 35 лет спустя. // *Кентавр*. 1992. январь-февраль
156. Мусатов В.Л. Янош Кадар и время реформ в Венгрии // *Новая и новейшая история*. – 1990. – №3.
157. Мусатов В.Л. СССР и венгерские события 1956 г.: новые архивные материалы // *Новая и новейшая история*. – 1993. – №1.
158. Мусатов В. Предвестники бури. Политические кризисы в Восточной Европе (1951-1981). – М., 1996.
159. Новопашин Ю.С. Пребывание советских войск в Восточной Европе как предпосылка революционных событий 1989-1990 годов // *Славяноведение*. – 1998. – №4.
160. Политические партии и движения Восточной Европы. Проблемы адаптации к современным условиям. – М., 1993.
161. Пронько В.А. Угорщина. Трагедія 1956 р. // *Український історичний журнал*. – 1997. – №5.
162. Стыкалин А.С., Орехова Е.Д. Венгерские события 1956 года и позиция руководства СССР (по материалам Центра хранения современной документации (ЦДСД) в Москве) // *Славяноведение*. – 1994. – №3.
163. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи (40-ві 90-ті роки ХХ ст. Курс лекцій). – К., 1997.

Країни Латинської Америки

164. Антонов Ю.А. Бразилия: армия и политика (исторический очерк). – М., 1973.
165. Визгунова Ю.И. Гражданское общество и демократические реформы в современной Мексике // *Социс*. – 1995. – №11.
166. Горнов М.Ф., Ткаченко В.Г. Латинская Америка: опыт народных коалиций и классовая борьба. – М., 1981.
167. Дабагян Є.С. Рикардо Лагос: портрет на фоне Чили // *Латинская Америка*. – 2000. – №5.
168. Забелина Т.Ю., Сосновский А.А. Бразилия до и после “чуда”. – М., 1986
169. Золотарева И.П. Конституционные реформы в Бразилии в 80-90-е годы // *Латинская Америка*. – 1997. – №8-9.
170. Кириченко В.П. С.Альенде і А.Піночет: моделі розвитку Чилі // *Український історичний журнал*. – 1992. – №3.
171. Коваль Б.И. Бразилия вчера и сегодня. – М., 1975.
172. Королев Ю.Н., Кудачкин М.Ф. Латинская Америка: революции ХХ века. – М., 1986.
173. Косичев Л. Смерть Сальвадора Альенде: как это было // *Латинская Америка*. – 1993. – №7.
174. Латинская Америка: события и люди (аналитический обзор). – М., 1993.
175. Лобер В.Л. Неолиберальный проект для Мексики: от замысла до воплощения // *Латинская Америка*. – 1991. – №8.
176. Марно Шнайдер. Чили: переход от демократии и авторитарное наследие // *МЭМО*. – 1993. – №9.
177. Мексика: капитализм и общество: противоречия развития. – М., 1990.
178. Нитобург Э.Л. Фульхенсио Батиста // *Вопросы истории*. – 1993. – №6.
179. Очерки истории Бразилии. – М., 1962.

180. Романова З. Бразилия: опыт перестройки // МЭМО. – 1996. – №11.
181. Сергеев Р.А. Мексика 80-х годов глазами советского поэта // Новая и новейшая история. 1999. – №3.
182. Сюткил П.П. Партия и общество: мексиканским вариант // Латинская Америка. – 1991. – №8.
183. Троненко Володимир. Мексиканські уроки реформування. // Політика і час. – 1999. – №4.
184. Чили от диктатуры к демократии. – М., 1991.

Міжнародні відносини після Другої світової війни

185. Андреев В.Г. Геополитика и мировые войны XX века // США Канада: экономика, политика, культура. – 1999. – №11.
186. Буд Р.Б. Бреттон-Вудская конференция Объединенных наций в 1944 г. // Новая и новейшая история. – 1992. – №2.
187. Дюрозель Жан-Батіст. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – К., 1995.
188. Эдельман Дж.Р. Прелюдия холодной войны: к истории советско-американских отношений // Вопросы истории. – 1991. – №6.
189. Камінський А. Від псевдоізоляції до “заплутаних альянсів”. Зовнішня політика США: генеза та основні напрямки // Політика і час. – 1994. – №9.
190. Корниенко Г.М. У истоков “холодной войны” // Новая и новейшая история. – 1999. – №6.
191. Крылов СБ. История создания ООН. – М., 1960.
192. Лебедева Н. СССР и Нюрнбергский процесс // Международная жизнь. – 1996. – №9.
193. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-1970 ті роки). – К., 1999.
194. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980-2000 роки. – К., 2001.
195. Современные международные отношения. – М., 2000.
196. Филнгов А.М. “Холодная война”. Историографические дискуссии на Западе. – М., 1991.

Культура

197. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времен и народов. – М., 1995.
198. Багиров А. “Битлз” любовь моя. – М., 1993.
199. Богемский Г. Актеры итальянского кино. М., 1990.
200. Брагинский А. Актеры французского кино. М., 1988.
201. Бучко Р. Батько поп-арту Енді Воргол. він же Андрій Верхола // Кіно. – 2001. – №4.
202. Бэнэм Р. Взгляд на современную архитектуру. Эпохи мастеров. – М., 1980.
203. Гидион З. Пространство, время, архитектура. – М, 1987
204. Дунаевский А. Генералов Д. История Каннского фестиваля. – Винница, 1998.
205. Дунаевский А. Генералов Д. Премия “Оскар”. Претенденты и победители. – Винница, 1997.
206. Едик Ю. История современной архитектуры. – М., 1977.
207. Звезды Голливуда (80-90-е годы) / Отв. Ред. Е.Н.Карцева. – М., 1995.
208. Коллинз С. Классическая музыка от и до / Пер. с англ. Т.Новиковой. – М., 2001.
209. Лауреаты Нобелевской премии: Энциклопедия: В 2-х т. / Пер. с англ. – М., 1992.
210. Модернизм. Анализ и критика основных направлений / Пол ред. В.В.Ванслова.М.Н.Соколова. – М., 1987.
211. Паркинсон Д. Кино / Пер. с англ. – М., 1996.

212. Плахов А. Всего 33. Звезды мировой кинорежиссуры. – Винница, 1999.
213. Самин Д.К. Сто великих архитекторов. – М., 2000.
214. Современный словарь-справочник по искусству / Науч. ред. и сост. А.А.Мелик-Пашасв. – М., 1999.
215. 100 художников XX века / Пер. с нем. Е.Мусихина. – М., 1999.
216. Феофанов О., Налоев А. Бунтари и конформисты. Рок-музыка Запада за сорок лет (1950-1980-е гг.). – Ставрополь, 1989.
217. Чередниченко Т. Новая музыка №6 // Новый мир. – 1999. – №3.
218. Юренев Р.Н. Краткая история киноискусства. – М., 1997.

Термінологічний словник

АБСТРАКЦІОНІЗМ - модерністська течія в образотворчому мистецтві ХХ ст., що принципово відкидала зображення реальних предметів і явищ. **АВАНГАРДИЗМ** - умовне найменування низки течій в мистецтві ХХ ст., для яких характерне прагнення до докорінного оновлення художньої практики, розрив її з усталеними принципами і традиціями.

АВТОРИТАРНІСТЬ - антидемократична система, режим державної політичної влади, зазвичай у сполученні з різноманітними елементами особистої диктатури.

АГРЕСІЯ - незаконне застосування збройної сили державою проти іншої, що порушує її суверенітет, територіальну цілісність, позбавляє політичної незалежності.

АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНА СИСТЕМА - антидемократична ієрархічно організована система управління суспільством, ґрунтована на адміністративних засобах; система бюрократичного централізму.

АНАРХІЗМ - суспільно-політична течія, що закликає до повної відмови від усіх форм держави. **АНАРХО-СИНДИКАЛІЗМ** - течія в робітничому русі, що визнає профспілки (синдикати) вищою формою організації трудящих і перебуває під впливом анархізму.

АНЕКСІЯ — насильницьке приєднання, загарбання або утримання однією державою території або частини території іншої.

АНТИКЛЕРИКАЛІЗМ - система поглядів, суспільний рух, спрямований на звільнення політичного і духовного життя від влади релігії і церкви.

АНТИСЕМІТИЗМ — одна з форм расового шовінізму, що полягає у ворожому ставленні до євреїв.

АНШЛЮС — назва політики насильницького включення Австрії до складу Німеччини.

ГЕГЕМОНІЗМ - зовнішня політика, ґрунтована на прагненні до гегемонії, досвітового панування, диктату над іншими країнами і народами.

ГЕНОЦИД - повне або часткове знищення якоїсь національної, етнічної, расової або релігійної групи населення в мирний або воєнний час.

ДЕВАЛЬВАЦІЯ - офіційне зниження курсу національної валюти по відношенню до валют інших країн або міжнародних грошових одиниць.

ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ - роззброєння, ліквідація згідно з міжнародним договором військових споруд і укріплень на певній території, а також заборона мати на ній військову промисловість, розміщувати збройні сили.

ДЕНОНСУВАННЯ - повідомлення однією державою іншої про припинення дії укладеного між ними договору, зроблене у порядку і в терміни, в ньому передбачені.

ДИКТАТУРИ - нічим не обмежена влада особи, класу в державі, що спирається на силу, а також відповідний політичний режим.

ДИСКРИМІНАЦІЯ - зумисне обмеження прав і законних інтересів одних осіб, соціальних груп порівняно з іншими.

ЕКСПАНСІЯ — розширення, розповсюдження сфери впливу, панування в різних областях, в тому числі за допомогою дипломатичного тиску і збройного вторгнення.

ЕКСТРЕМІЗМ — прихильність до крайніх поглядів, заходів.

ЕМБАРГО - заборона державою ввезення до своєї країни або вивезення з неї до якоїсь країни товарів, послуг, валютних та інших цінностей, засід міжнародного тиску, примусу.

ІЗОЛЯЦІОНІЗМ - ідея незалучення США до справ інших країн, розташованих поза Американським континентом.

ІНВЕСТИЦІЇ — довгострокові вкладення, розміщення капіталу в якомусь виробничому підприємстві, справі.

ІНФЛЯЦІЯ - зміцнення грошей, супроводжуване зростанням цін на товари, падіння реальної заробітної плати, зниженням купівельної спроможності внаслідок дефіциту державного бюджету.

КЛЕРИКАЛІЗМ - система поглядів, суспільно-політична течія, що прагне посилення ролі церкви в політичному і духовному житті суспільства і здійснює свою діяльність засобами політичних партій, що перебувають при владі в ряді країн світу.

КОАЛІЦІЙНИЙ УРЯД - уряд, складений з представників різноманітних партій, суспільних організацій на основі договору між ними.

КОЛАБОРАЦІОНІСТИ особи, що співробітничали з фашистськими загарбниками в окупованих ними країнах під час Другої світової війни.

КОНСЕРВАТИЗМ - течія суспільної думки і політична практика, що обстоюють старе, те, що надійно себе зарекомендувало; нерідко вороже новому.

КОНЦЕСІЯ - договір, угода про передачу до експлуатації на певних умовах належних державі ділянок землі, покладів корисних копалин, підприємств великим національним або зарубіжним монополіям.

КОРПОРАТИВІЗМ - вид соціальної організації суспільства, що характеризується наявністю жорсткої ієрархічної системи влади, в якій здержавлені корпорації, що об'єднують робітників і підприємців за галузевою ознакою, тримають під контролем інститути громадського суспільства.

КРЕОЛИ - нащадки іспанських і португальських поселенців у Латинській Америці. **КУБІЗМ** - авангардська формалістична течія в європейському образотворчому мистецтві початку ХХ ст., прагнучи виявити геометричну структуру об'єму, кубісти розкладали предмет на плоскі грані або вподоблювали його найпростішим тілам; кулі, конусу, кубу.

ЛАТИФУНДІЇ — велике земельне володіння, маєток.

ЛЕНД-ЛІЗ - система передачі США у позику або в оренду озброєння, боєприпасів, продовольства або інших матеріальних ресурсів країнам антигітлерівської коаліції в період Другої світової війни. **ЛІГА НАЦІЙ** - міжнародна організація співробітництва між державами і народами (1919-1946 рр.), попередниця ООН.

ЛОКАУТ - одночасне закриття підприємств їхніми власниками і масове звільнення робітників та службовців, щоб примусити їх відмовитися від вимог і страйків.

МАНДАТНІ (ПІДМАНДАТНІ) ТЕРИТОРІЇ - загальна назва колишніх колоній Німеччини та деяких володінь Туреччини, що перейшли після Першої світової війни (за мандатом Ліги Націй) під управління країн - переможниць.

МЕДЖЛІС - назва вищого законодавчого органу в низці мусульманських країн.

МЕТИСИ - нащадки шлюбів європейців з індіанцями в Латинській Америці.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ - розповсюдження законів воєнного часу, військової дисципліни на цивільні галузі народного господарства, економіку.

МІНІСТР БЕЗ ПОРТФЕЛЯ - член уряду, який не очолює безпосередньо міністерство або інший центральний орган державного управління.

МОДЕРНІЗМ - загальне найменування напрямів у мистецтві та літературі кін. ХІХ— поч. ХХ ст. (абстракціонізм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм), що відбивають у цілому розрив з реалістичною класичною традицією.

МУЛАТИ - нащадки змішаного шлюбу білих (європейської раси) і негрів.

НАЦІОНАЛІЗМ - психологія, ідеологія і політика в національному питанні, ґрунтовані на визнанні пріоритету національного чинника в суспільному розвитку, перебільшена оцінка значення і ролі власної народності, нації, аж до ідеї національної винятковості і вищості.

ОЛІГАРХІЯ - політичний і економічний режим, панування, правління невеликої групи, а також сама така група.

ОПОЗИЦІЯ - партія, група, що виступає проти більшості, панівної думки в політиці, провадить політику протидії.

ОПОРТУНІЗМ - пристосуванство, ухидництво, співробітництво, компроміс зворогом.

ПАРАФУВАННЯ - попереднє підписання міжнародного договору ініціалами осіб, які брали участь у його розробці.

ПАЦИФІЗМ - антивоєнний миротворчий рух, що виступає проти будь-яких війн, незалежно від їхнього характеру і мети.

ПЕОН - селянин, сільськогосподарський робітник, перетворений внаслідок кабальної залежності від поміщика на боргового раба.

ПЛЕБІСТ - один з видів всенародного обговорення, опитування; в міжнародних відносинах визначення державної приналежності всієї або частини спірної території на основі волевиявлення населення шляхом всенародного голосування.

ПРОТЕКЦІОНІЗМ - економічна політика держави, спрямована на захист власної економіки від іноземної конкуренції.

«П'ЯТА КОЛОНА» - назва ворожої таємної агентури, що використовується для розкладання тилу тієї або іншої країни.

РАСИЗМ - сукупність антинаукових концепцій, основу яких складають положення про фізичну і психічну нерівноцінність людських рас, що поділяються згідно з цим на «вищі» і «нижчі», над якими перші нібито повинні панувати.

РАТИФІКАЦІЯ - затвердження органами верховної законодавчої влади держави міжнародного договору (укладеного повноважними представниками сторін, що домовляються), що надає договору юридичну силу.

РЕАЛІЗМ - напрям у літературі та мистецтві, що ставить основною метою правдиве, об'єктивне відображення дійсності.

РЕПАРАЦІЯ - вид матеріальної міжнародно-правової відповідальності, що полягає у відшкодуванні завданих збитків від агресії державою (що скоїла агресію) державі, що зазнала нападу.

РЕФОРМІЗМ - опортуністична течія в робітничому русі, що ставить своїм завданням здійснення соціальних змін шляхом реформ, які не порушують основ капіталістичного ладу.

САЛЬДО - в зовнішньоторговельних відносинах різниця між сумою експорту та імпорту або сумою вимог, зобов'язань.

САНАЦІЯ - засіб впливу (економічна, фінансова, військова) проти держав, установ і т.п., а також визначення норм і правил.

САТЕЛІТ - формально незалежна країна, фактично цілковито підлегла великій державі. **СЕПАРАТНИЙ МИР** - мирний договір, укладений із супротивником однією з країн, що входять до воюючої коаліції, без відома або згоди союзників.

СИНДИКАЛІЗМ - опортуністична течія в робітничому русі, прибічники якої відкидають участь профспілок у політичній боротьбі, політичну партію робітничого класу і диктатуру пролетаріату, розглядають економічну боротьбу як єдиний шлях до соціалізму, за якого синдикати (профспілки) повинні управляти власним виробництвом.

СЮРРЕАЛІЗМ - модерністський напрям у мистецтві ХХ ст., що проголосив джерелом сферу підсвідомості, а засобом - розрив логічних зв'язків, заміненіх суб'єктивними асоціаціями.

УНІТАРИЗМ - державний устрій, що характеризується централізованим керівництвом адміністративно-територіальними одиницями і відсутністю відокремлених (самостійних) державних утворень.

ФАШИЗМ - політична течія крайньої реакції, що виникла в 20-х роках; за формою влади – відверта терористична диктатура, що використовує насильництво, політику терористичних загарбань у прагненні світового панування.

ФУТУРИЗМ - авангардський напрям в європейському мистецтві 10-20-х рр., що відкидав традиційну культуру і намагався створити основи нового стилю («Мистецтво майбутнього»).

ЦЕНТРИЗМ - політична позиція, проміжне, середнє положення між крайніми політичними платформами, поглядами.

ЧЕТНИК - учасник партизанського руху, член збройного формування, загону (чета) в Югославії.

ШОВІНІЗМ — агресивна форма націоналізму, проповідь національної винятковості, протиставлення інтересів однієї нації інтересам іншої, розпалювання національної ворожнечі й ненависті.

Теми рефератів

1. Ю. Пілсудський: політичний портрет.
2. Т. Масарик: політичний портрет.
3. Фашистський режим М. Хорті в Угорщині: причини виникнення, соціально-економічна суть
4. Адольф Шикельгрубер (Гітлер): політичний портрет.
5. Беніто Муссоліні – диктатор фашистського типу.
6. Віллі Брант: політичний портрет.
7. Проблема західного Берліну в умовах “холодної війни”.
8. Берлінська криза 1953 року: причини, хід, наслідки.
9. Йосип Броз Тіто: політичний портрет.
10. Ніколає Чаушеску: політичний портрет.
11. Лех Валенса: політичний портрет.
12. Вацлав Гавел: політичний портрет.
13. Політика “шокової терапії” в Польщі та її наслідки.
14. Фідель Кастро: політичний портрет.
15. “Карибська криза” 1962 року та її наслідки для розвитку міжнародних відносин другої половини ХХ ст.
16. А. Піночет: національний герой чи злочинний диктатор?
17. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Бразилії у II половині ХХ століття.
18. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Колумбії у II-й половині ХХ століття.
19. Політичний портрет Ж. Кеннеді.
20. Політичний портрет Ж. Рейгана.
21. Політичний портрет М. Теччер.
22. Новий курс Д. Рузвельта.
23. Політичний портрет Г. Колля.
24. Політичний портрет Ш. де Голь.
25. Політичний портрет Б. Обама.

Індивідуальні завдання (аналіз літератури)

1. Газін В.А. Актуальні проблеми сучасності: історія, світова політика. – К. 2009.
2. Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду «холодної війни» / Укл. Сич О.У, Мінаєв А.В. – Чернівці, 2008.
3. Сич О, Мінаєв А. В. Світ у другій половині ХХ – на поч. ХХІ ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку.
4. Білоус О.Г. Глобальне перспектива і сталий розвиток. – К., 2005.
5. Все о Франции. Общие сведения. История – Харів, 2005.
6. Германия в ХХ веке. – М., 2005.
7. Горбач О.М. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток. – Л., 2005
8. Давлетов А.Р. Политическая история Европы ХХ- нач. ХХІ века: учеб. Пособье. – Запорожье, 2007.
9. Салабай В.Ф. Історія сучасного світу: навч.-метод. посібник. – К., 2006.
10. Кримський С. Б. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2006.
11. Орлова Т.В. Історія сучасного світу. – К., 2006.
12. Постоловський Р, Троян С. Світ на зламі епох: історія к.ХІХ-сер. ХХ ст. – К., 2000.
13. Сагрин В.В. Политическая история США. – М., 2006.
14. Тивовар С, Слюсаренко А. Всесвітня історія. Новітній період 1945 – 1997. К., 1998.
15. Повленко Ю.В. Історія світової цивілізації . – К. 1999.
16. Тивовар С, Сіріщев Я. Всесвітня історія ХХ ст. – К., 1995.
17. Трубайчук А.Ф. Друга світова війна. – К., 1995.
18. Шмелёв И. П. Европа: вчера, сегодня, завтра. – М. 2002.
19. Корсаков К. И. История Великобритании. – М. 1997.
20. Кредер А.А. Новейшая история ХХ в. – М. 1995.
21. Іваницька О. Франко-каудильйо Іспанії – Вінниця, 2002.
22. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945 рр. – Харків, 2001.
23. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.). – К. 2001.
24. Трухановський В.Т. Уинстон Черчилль. – 5-е изд., испр. доп. –М. 2003.
25. История Франции: В 3-х т. –Т.3. –М., 1973.
26. Копійка В.В Розширення Європейського Союзу. Територія і практика інтеграційного процесу. – К., 2002.
27. Світова та європейська інтеграція : Навч. посібник / За заг. ред. Я.Й. Малика. – Львів, 2005.
28. Орлова Т.В. Історія сучасного світу. Навч. пос. –К., 2006.
29. Малик Я.Й. Світова та європейська інтеграція. Навч. пос. – Львів. 2005
30. Афонін Е.А. Бандурка О.М. та ін. Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз). – К., 2002.
31. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки) / Гайдуков Л. Ф. та ін. – К., 2001.
32. Дорозель Ж-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. –К. 1995.
33. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / Манжола В.А, Білоусов М.М. та ін. – К., 1999.

34. Зеленко А.М. Дипломатія і політика. – Харків, 2003.
35. ООН у системі міжнародних відносин. –К., 1995.
36. Циватий В.Г. ООН у системі координат глобалізованого світу ХХІ ст.: інституціональні традиції, цивілізаційний вимір, сучасні виклики // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. – К., 2005.
37. Гинцбер Л. И. Ранняя История ницизма. Борьба за власть. – М. 2004.
38. Відяньський С.В. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. –К. 2014.
39. Араш М. «Да здравствует Муссолини» Реабилитация фашизма в Италии. –М. 2010.
40. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки – Вінниця, 2003.
41. Макеєв С. Демони мери та мечем війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби. – К., 1997.
42. Білоус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України. – К. 2001.
43. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу: Навч. посібник. – К. 2006.
44. Попов А. «Агония Веймарской республики». –К. 2017.
45. Бані-Насер Фаді. Миротворчі операції ООН: територія і практика. –К., 2005
46. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917 -1945 рр. –К., 1997
47. Б. Муссолини «Доктрина фашизму» - 1932.
48. Бернс Дж., Рузвельт Р. «Человек и политик» -К. 1997
49. Пожарская Д. Франко и его врем'я. – К. 2001
50. Соколов Б. «Адольф Гитлер. Жизнь под свастикой» - вид АСТ –К. 2005.
51. Мальський М.З. Теорія міжнародних відносин - К., 2007.
52. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика 1945-70-ті рр. –К., 2001
53. Романо Проді. Ідея єдиної Європи. –К., 2002
54. Копель О.А. Міжнародні відносини ХХ ст. –К., 1999
55. Кредер А.А. Новейшая история ХХ в. – М. 1995.
56. Іваницька О. Франко-каудильйо Іспанії – Вінниця, 2002.
57. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945 рр. – Харків, 2001.
58. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.). – К. 2001.

Тести № 1

Тема 1. Перша світова війна (1914–1918)

Тестові завдання

- I. Основними причинами Першої світової війни були:
- а) боротьба між ворогуючими європейськими країнами за переділ світу;
  - б) англо-німецький економічний, військово-морський та колоніальний антагонізм;
  - в) франко-німецькі та російсько-австрійські суперечності;
  - г) правильні відповіді «а» і «б»;
  - д) усі відповіді правильні.
- II. До складу Четвертого союзу входили такі країни:
- а) Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Болгарія;
  - б) Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія;
  - в) Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Туреччина;
  - г) правильних відповідей немає.
- III. Центральною битвою Першої світової війни у 1916 р. була:
- а) Верденська битва;
  - б) Ютландська битва;
  - в) битва на р. Марні;
  - г) Брусиловський прорив.

Тема 2. Великобританія в період між війнами (1918–1939)

Тестові завдання

- I. Основний напрям зовнішньої політики уряду Ллойд Джорджа протягом 1919–1923 рр.:
- а) недопущення посилення гегемонії Франції на Європейському континенті;
  - б) боротьба проти Радянської Росії;
  - в) боротьба проти відродження військової та економічної могутності Німеччини;
  - г) правильні відповіді «а» і «в».
- II. Загальний страйк шахтарів відбувся у Великобританії:
- а) у 1925 р.;
  - б) у 1926 р.;
  - в) у 1927 р.;
  - г) правильних відповідей немає.
- III. Напередодні Другої світової війни уряд Великобританії очолював:
- а) Н. Чемберлен;
  - б) У. Черчилль;
  - в) С. Болдуїн;
  - г) Д. Р. Макдональд.

Тема 3. Франція в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Основними наслідками Першої світової війни для Франції були:
- а) втрата 1,3 млн загиблих людей, значні руйнування економіки;
  - б) скорочення рівня промислового виробництва на 55 %, перетворення Франції з країни кредитора на країну-боржника;

- в) повернення Ельзасу та Лотарингії, перехід у володіння Франції Того, Камеруну, Сирії, Лівану;
  - г) правильні відповіді «а» і «в»;
  - д) усі відповіді правильні.
- II. Наслідком діяльності уряду Р. Пуанкаре у 1926–1929 рр. було:
- а) піднесення промислового виробництва, особливо важкої, сталеплавильної та автомобільної галузей;
  - б) скорочення надходжень до державного бюджету;
  - в) загострення політичної боротьби між правими партіями та соціал-демократами;
  - г) правильні відповіді «а» і «б».
- III. Уряд Народного фронту на чолі з Л. Блюмом прийшов до влади у Франції:
- а) у 1934 р.;
  - б) у 1935 р.;
  - в) у 1936 р.;
  - г) у 1937 р.

Тема 4. Німеччина в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Веймарська конституція, яка проголошувала федеративну республіку в Німеччині, була прийнята:
- а) у червні 1918 р.;
  - б) у липні 1918 р.;
  - в) у серпні 1918 р.;
  - г) у вересні 1918 р.
- II. Прийшовши до влади у 1933 р., нацистська партія протягом двох наступних років прийняла закони, спрямовані на:
- а) побудову унітарної держави, позбавлення земель федерального статусу та підпорядкування їх безпосередньо імперському кабінету;
  - б) створення таємної поліції (гестапо), концентраційних таборів для утримання небажаних для режиму елементів, скасування основних політичних прав громадян — свободи слова, зборів, недоторканості житла, таємниці листування;
  - в) усунення з усіх міністерств і відомств працівників — не членів нацистської партії;
  - г) правильні відповіді «б» і «в»;
  - д) усі відповіді правильні.
- III. Приєднання Австрії до Німеччини («аншлюс») відбулося:
- а) у лютому 1938 р.;
  - б) у березні 1938 р.;
  - в) у квітні 1938 р.;
  - г) у травні 1938 р.

Тема 5. Італія в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Італія після Першої світової війни отримала такі території колишньої Австро-Угорщини:
- а) Південний Тіроль і Трієст;
  - б) Південний Тіроль, Істрію та Трієст;
  - в) Південний Тіроль і Словенію;

- г) правильних відповідей немає.
- II. Б. Муссоліні прем'єр-міністром Італії було призначено:
- а) у 1920 р.;
  - б) у 1921 р.;
  - в) у 1922 р.;
  - г) у 1923 р.

- III. Окупація Ефіопії Італією тривала з:
- а) 1936 по 1939 р.;
  - б) 1935 по 1940 р.;
  - в) 1937 по 1940 р.;
  - г) 1936 по 1939 р.

Тема 6. Іспанія в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Диктатура Примо де Ривери в Іспанії охоплює період з:
- а) 1923 по 1930 р.;
  - б) 1924 по 1930 р.;
  - в) 1923 по 1929 р.;
  - г) 1924 по 1931 р.
- II. Республіканський устрій було встановлено в Іспанії:
- а) у 1930 р.;
  - б) у 1931 р.;
  - в) у 1932 р.;
  - г) правильних відповідей немає.
- III. Під час громадянської війни 1936–1939 рр. в Іспанії республіканському урядові надали військову допомогу:
- а) СРСР;
  - б) інтернаціональні бригади;
  - в) Франція;
  - г) СРСР і Франція.

Тема 7. США в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Виборче право жінкам було надано в США:
- а) у 1920 р.;
  - б) у 1921 р.;
  - в) у 1922 р.;
  - г) правильних відповідей немає.
- II. Наслідками економічної кризи в США у 1929–1933 рр. було:
- а) скорочення промислового виробництва США більше ніж на 50 %;
  - б) зростання державного боргу США в 3 рази;
  - в) розорення банків, мільйонів дрібних вкладників, фермерів;
  - г) усі відповіді правильні;
  - д) правильні відповіді «а» і «в».
- III. Політика «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта була спрямована на:
- а) державне регулювання економіки та створення системи соціального захисту населення;
  - б) відновлення промисловості та сільського господарства, оздоровлення фінансової і банківської системи;

- в) збільшення обсягів американського експорту до європейських країн;
- г) правильні відповіді «а» і «б»;
- д) усі відповіді правильні.

Тема 8. Країни Центральної та Південно-Східної Європи в період між війнами
Тестові завдання

- I. Ю. Пілсудський очолював Польську державу протягом:
  - а) 1926–1935 рр.;
  - б) 1927–1935 рр.;
  - в) 1928–1935 рр.;
  - г) 1926–1934 рр.
- II. Першим президентом Чехословацької республіки було обрано:
  - а) Е. Бенеша;
  - б) Т. Масарика;
  - в) Й. Тісо;
  - г) правильних відповідей немає.
- III. Військово-політичний союз Мала Антанта, який був орієнтований на Францію, було створено у 1921–1922 рр. за участю:
  - а) Польщі, Румунії, Чехословаччини;
  - б) Польщі, Румунії, Королівства СХС;
  - в) Польщі, Чехословаччини, Королівства СХС;
  - г) Румунії, Чехословаччини, Королівства СХС.

Тема 9. Початок Другої світової війни. бойові дії у 1939 —
червень 1941 рр.

Тестові завдання

- I. Радянсько-німецький договір про дружбу та кордон, що закріпив завойовані землі у складі СРСР і Німеччини, був підписаний між обома країнами:
  - а) 17 вересня 1939 р.;
  - б) 24 вересня 1939 р.;
  - в) 28 вересня 1939 р.;
  - г) 30 вересня 1939 р.
- II. Перемир'я між Францією та Німеччиною у Комп'єнському лісі було підписано:
  - а) 17 червня 1940 р.;
  - б) 22 червня 1940 р.;
  - в) 25 червня 1940 р.;
  - г) 27 червня 1940 р.
- III. Гітлерівська операція вторгнення на Британські острови, щорозпочалася у 1940 р., називалася:
  - а) «Морський лев»;
  - б) «Зелена карта»;
  - в) «Барбаросса»;
  - г) правильних відповідей немає.

Тестові № 2

1. Коли розпочалась радянсько-німецька війна:

- а) 1 вересня 1939 року;
- б) 17 вересня 1939 року;
- в) 22 червня 1941 року.

2. Провідник Націонал-соціалістичної партії Німеччини (НСДАП), один із ідеологів національного соціалізму – це:

- а) Адольф Гітлер;
- б) Маргарет Тетчер;
- в) Шарль де Голль.

3. План Маршалла - це:

- а) план американського генерала Маршалла, який передбачав розміщення біля кордонів СРСР військових баз;
- б) плани американського Генштабу по нанесенню атомних ударів по Радянському Союзу;
- в) плани американського держсекретаря із здійснення економічної допомоги країнам Європи для повоєнної відбудови.

4. Карибська криза відбулась у:

- а) 1953 р.;
- б) 1962 р.;
- в) 1989 р..

5. Виберіть найбільш точне визначення терміну «дивна війна»:

- а) війна між країнами, що були в одному військово-політичному блоці;
- б) образна назва позиційної війни;
- в) період Другої світової війни, коли не було активних бойових дій між Англією, Францією і Німеччиною, не зважаючи на оголошення війни.

6. Другий фронт у Європі був відкритий:

- а) 1 грудня 1943 р.;
- б) 6 червня 1944 р.;
- в) 10 грудня 1944 р.

7. Коли було укладено Північноатлантичний пакт (НАТО):

- а) квітень 1949 р.;
- б) січень 1951 р.;
- в) березень 1955 р.

8. Назвіть прізвище політичного діяча, який під час II світової війни очолював рух Опору у Франції, а у 1944-1946 рр. був президентом Франції:

- а) Ж.Помпиду;
- б) Шарль де Голль;
- в) Валері Жіскар д'Естен.

9. Договір про Європейський Союз було підписано у:

- а) Римі;
- б) Токіо;
- в) Маастрихті.

10. Коли була заснована Організація Об'єднаних Націй (ООН):

- а) 24 жовтня 1945 р.;
- б) 4-12 лютого 1945 р.;
- в) 16 квітня 1945 р.

11. Головний наслідок Московської битви:

- а) стратегічна ініціатива перейшла до рук радянського командування;
- б) був зірваний план «блискавичної війни»;
- в) відкрито другий фронт у Європі.

12. Зміна Четвертої республіки П'ятою відбулася у:

- а) 1947 рр.;
- б) 1969 рр.;
- в) 1958 рр..

13. Символом розколу повоєнного світу на ворогуючі табори є:

- а) війна у В'єтнамі;
- б) Берлінська стіна;
- в) атомний підводний човен «Полярис».

14. У 70-х роках найгострішою внутрішньою проблемою Великої Британії була:

- а) освоєння нафтових родовищ у Північному морі поблизу Шотландії;
- б) структурні зміни у економіці, як наслідок інтеграції до "Спільного ринку";
- в) проблема Ольстеру.

15. Виберіть характерну рису V Республіки:

- а) розширення повноважень президента;
- б) вступ до НАТО;
- в) погіршення стосунків з СРСР.

16. Німецький та європейський політик — соціал-демократ, державний діяч, лауреат Нобелівської премії миру (1971) («На знак визнання конкретних ініціатив, що призвели до ослаблення напруженості між Сходом і Заходом») — це:

- а) Ангела Меркель;
- б) Віллі Брандт;

в) Отто Бісмарк.

17. Період «застою» в СРСР пов'язаний з іменем:

а) М.С. Хрущова;

б) М.С. Горбачова;

в) Л.І. Брежнєва.

18. Спроба державного заколоту у Москві відбулась у:

а) серпні 1991 р.

б) травні 1991 р.;

в) січні 1990 р..

19. Промова У.Черчіля у Вестмінстерському коледжі м.Фултона 5 березня 1946 року, призвела до:

а) незалежності Канади;

б) початку «холодної війни»;

в) завершення Другої світової війни.

20. «Нова східна політика» - це:

а) концепція правлячих кіл ФРН про необхідність розширення життєвого простору на Сході;

б) політика англійського уряду, що надавала незалежність азійським колоніям;

в) доктрина ФРН, проголошена у кінці 60-х - початку 70-х , про визнання реалій, що склались у Європі, а також нормалізація відносин з СРСР та країнами Східної Європи.

II рівень

1. Виберіть одну з причин катастрофічних невдач Червоної Армії у перший місяць війни:

а) чисельна перевага німецької армії у силах та засобах ведення війни;

б) масові репресії проти командного складу напередодні війни;

в) активна підтримка німецького наступу населенням західних районів СРСР.

2. Виберіть найбільш правильне визначення «Антигітлерівська коаліція» - це:

а) військово-політичний союз держав і народів, що боролись проти Німеччини та її союзників у роки Другої світової війни;

б) військово-політичний союз Радянського Союзу, Англії, США, що склався у період Другої світової війни;

в) держави, що підписали Декларацію Об'єднаних націй.

3. Підрозділ ООН, що займається питаннями науки, освіти, культури - це:

- а) НАТО;
- б) ЮНЕСКО;
- в) ОАЄ.

4. Карибська криза - це:

- а) конфлікт між США і Кубою через приход до влади комуністичного уряду Ф. Кастро;
- б) збройний конфлікт між прихильниками Ф. Кастро і прихильниками проамериканського режиму Ф. Батисти;
- в) конфлікт між СРСР і США через розміщення радянських ядерних ракет на Кубі.

5. Упродовж 1950-1960-х рр. у ФРН відбувалися процеси «економічного дива» - швидкого відновлення й інтенсивного зростання темпів господарського розвитку:

- а) так;
- б) ні.

6. Суть Доктрини Жданова (1946 р.) полягала в:

- а) культ особи А.Жданова;
- б) поділі світу на два табори «імперіалістичний», очолюваний США та «демократичний», очолюваний СРСР, переслідування митців, що відхилялися від цієї генеральної лінії;
- в) початок «відлиги» в СРСР.

7. Позначте варіант відповіді, що містить хронологічну послідовність понять чи термінів, які стосуються США другої половини ХХ ст.:

- а) «рейганоміка», «план Маршалла», «Уотергейтська справа»;
- б) «Уотергейтська справа», «рейганоміка», «план Маршалла»;
- в) «план Маршалла», «Уотергейтська справа», «рейганоміка».

8. Встановіть відповідність між термінами і їх визначеннями:

а) консерватизм 1. політична течія, суспільний лад соціальної рівності та гармонії, заснований на засадах соціальної справедливості;

б) соціалізм 2. психологія, ідеологія та політика в національному питанні, основою яких є визнання пріоритету національного чинника в суспільному розвитку. Націю розуміють як одержавлений етнос;

в) націоналізм 3. течія громадської думки і політичної практики, яка обстоює старе і чинить перепони новому, ставить над усе ідею традиції та спадкоємності в соціальному та

9. Першою відбулась подія:

- а) утворення ФРН;
- б) початок Корейської війни;
- в) створення Організації Варшавського договору.

10. Виберіть фактори, що сприяли розрядці міжнародної напруженості у 70-х рр.:

- а) ліквідація європейського панування у світовій політиці;
- б) крах колоніальної системи;
- в) досягнення військово-стратегічного паритету між СРСР і США, підписання серії договорів між СРСР та США про контроль над стратегічними озброєннями.

11. Політика «4 Д» провадилася в:

- а) Німеччині;
- б) Франції;
- в) Великій Британії.

12. Бізонія – це:

- а) назва франкомовної провінції в Канаді;
- б) об'єднані в 1946 році американська та англійська зони окупації в Німеччині;
- в) партія у ФРН.

13. Встановіть відповідність між датами і подіями:

а) Кримська конференція голів урядів СРСР, США, і Великобританії	1. 1979 – 1990 рр.;
б) Президент Трумен проголосив «доктрину стримування СРСР»	2. 1947 р.;
в) Індія та Пакистан отримали статус британських домініонів	3. 5 березня 1953 р.;
г) смерть Й.Сталіна	4. 12 березня 1947 р.;
д) уряд на чолі з М.Тетчер діяв протягом ...	5. 4-12 лютого 1945 р.

А	Б	В	Г	Д

14. Встановіть відповідність між особами і країнами, які вони очолювали:

а) К.Аденауер	1. СРСР;
б) К.Етлі	2. США;

- в) М.Горбачов
- г) Ф.Міттеран
- д) Л.Джонсон

- 3. Велика Британія;
- 4. ФРН;
- 5. Франція.

А	Б	В	Г	Д

15. Виберіть причину, що змусила соратників Сталіна звинуватити його у «культі особи»:

- а) щире бажання порвати з наслідками сталінізму;
- б) наміри демонтувати тоталітарну політичну систему;
- в) страх звинувачень з боку жертв репресій.

16. Курс на прискорення соціально-економічного розвитку, взятий радянським керівництвом у 1985 році, привів до:

- а) прискорення науково-технічної революції;
- б) загострення соціально-політичної кризи;
- в) згортання економічних реформ.

17. Зняття Хрущова з посади було викликане:

- а) незадоволенням партійного апарату реформами;
- б) проявами суб'єктивізму та волюнтаризму;
- в) намірами докорінно змінити економічну та політичну систему у країні.

18. Курс на прискорення соціально-економічного розвитку, взятий радянським керівництвом у 1985 році, привів до:

- а) прискорення науково-технічної революції;
- б) загострення соціально-політичної кризи;
- в) згортання економічних реформ.

19. Розташуйте поняття, що стосуються перебігу подій Другої світової війни, у хронологічній послідовності:

- а) план «Барбаросса»;
- б) «дивна війна»;
- в) «другий фронт»;
- г) «Мюнхенська змова»;
- д) Нюрнберзький процес.

А	Б	В	Г	Д

20. Об'єднання ФРН і НДР в одну державу, відбулося:

- а) 15 лютого 1989 року;
- б) 14 жовтня 1992 року;
- в) 3 жовтня 1990 року.

Тести № 3

Варіант 1

Встановіть істинність або хибність твердження.

1. Під час Першої світової війни застосовувалися як удосконалені, так і нові бойові технічні засоби: літаки, танки, підводні човни, зенітні та протитанкові гармати, міномети, хімічні й димові снаряди.
  - А) Так;
  - Б) Ні.
2. 11 серпня 1920 р. набула чинності Веймарська конституція, в якій проголошувалися найважливіші права й обов'язки громадянина Німеччини.
  - А) Так;
  - Б) Ні.
3. На початку 1946 р. Джорджем Кеннаном, радником посольства США в Москві, запропонована доктрина «холодної війни», що передбачала оборону всього західного світу від «можливого проникнення комунізму».
  - А) Так;
  - Б) Ні.
4. На початку 1949 р. на карті Європи постали нові держави: 23 травня – ФРН, а 7 жовтня НДР, які рівно через 40 р. ухвалили рішення про об'єднання в межах єдиної території.
  - А) Так;
  - Б) Ні.
5. Упродовж ХХ ст. разючих успіхів досягла світова медицина: у 1922 р. Фредерік Бантінг і Чарльз Бест штучно відкрили інсулін, у 1927 р. Філіп Дрінкер винайшов апарат штучного дихання, у 1928 р. Александр Флемінг – пеніцилін, а в 1967 р. Крістіан Бернард провів першу операцію з пересадження людського серця.
  - А) Так;
  - Б) Ні.

Виберіть одну правильну відповідь.

6. Виберіть твердження, яке найповніше розкриває наслідки Першої світової війни для країн-учасниць:
  - А) загострення соціальних протиріч і хвиля революційних вибухів в Росії, Австро-Угорщині, Німеччині
  - Б) зміцнення міжнародного авторитету Німеччини
  - В) людські жертви (до 15 млн. осіб)
  - Г) посилення мілітаристських шовіністичних настроїв населення в країнах Європи
7. Вкажіть положення, що декларувалося в «14 пунктах» В. Вільсона:
  - А) довічне право метрополій на володіння колоніями
  - Б) встановлення дипломатичних відносин з Радянською Росією
  - В) відмова від таємної дипломатії
  - Г) розгортання гонки морських озброєнь
8. Визначте угоду, яка належать до Версальської системи:
  - А) Сен-Жерменський договір
  - Б) Рейнський гарантійний пакт
  - В) Трактат п'яти держав по обмеженню морських озброєнь
  - Г) Рапалльський договір
9. Вкажіть умову Версальського мирного договору:
  - А) передача Франції Ельзасу, Лотарингії та Саарського вугільного басейну;

- Б) право Німеччини на володіння наступальними видами зброї та їх нарощування;
В) приєднання Австрії до Німеччини;
Г) збереження за Німеччиною колоніальних володінь в Африці та на Тихому океані.
10. Вкажіть країну, яка не ратифікувала Версальський мирний договір:
А) США;
Б) Велика Британія;
В) Німеччина;
Г) Франція.
11. Вкажіть рішення Вашингтонської конференції 1921-1922 рр.:
А) визнання права Радянської Росії на сферу впливу в далекосхідному тихоокеанському регіоні
Б) спільний захист країнами-учасницями їхніх територіальних прав на Тихому океані та Далекому Сході
В) дозвіл на створення Німеччиною ВМФ
Г) захист економічних інтересів і прав Японії в Китаї
12. Визначте проблему, яку породила Версальська система:
А) прагнення реваншу з боку переможених країн
Б) посилення морського суперництва між Німеччиною і Великою Британією;
В) відмова США від претензії на світове панування
Г) гегемонія Росії в Європі та на Далекому Сході
13. Вкажіть положення до якого звели західні країни «російське питання» на Генуезькій конференції 1922 р.:
А) надання Російській Росії довгострокових кредитів
Б) залучення Радянської Росії до Версальсько-Вашингтонської системи договорів
В) визнання Радянською Росією всіх боргів царського та Тимчасового урядів, повернення або компенсація націоналізованої іноземної власності Г) компенсація Радянській Росії збитків від іноземної інтервенції
14. Визначте умову Рапальської угоди між Радянською Росією та Німеччиною:
А) військовий союз двох країн для захисту від агресії;
Б) взаємна відмова від відшкодування їхніх воєнних витрат і збитків;
В) розподіл сфер впливу в Китаї;
Г) взаємне визнання колоніальних інтересів двох країн.
15. Вкажіть дію, що передбачалася планом Дауеса:
А) звільнення Німеччини від сплати репарацій;
Б) повернення Німеччині її колоніальних володінь в Африці та на Тихому океані;
В) надання Німеччині зовнішніх позик;
Г) прийняття Німеччини до Ліги Націй.
16. Вкажіть положення Рейнського гарантійного пакту 1925 р.:
А) надання Німеччині права судноплавства по Рейну;
Б) ліквідація демілітаризованого статусу Рейнської зони;
В) недоторканість кордонів між Німеччиною, Чехословаччиною та Польщею;
Г) недоторканість кордонів між Францією, Бельгією та Німеччиною
17. Вкажіть дату підписання Мюнхенської угоди між Великою Британією, Францією, Німеччиною та Італією:
А) 6 листопада 1937 р.;
Б) 29 вересня 1938 р.;
В) 25 листопада 1936 р.
Г) 15 березня 1939 р.
18. Вкажіть дії Ліги Націй за час її існування:
А) вжила низку дієвих заходів для приборкання агресорів;
Б) не мала засобів впливу на розвиток міжнародних відносин і займала примиренську позицію щодо подій, які відбувалися
В) була ініціатором створення європейської системи колективної безпеки;
Г) сприяла перетворенню Далекого Сходу і басейну Тихого океану на зону безпеки
19. Вкажіть чинник, який сприяв формуванню агресивної осі «Берлін - Рим - Токіо»:
А) спільне незадоволення Німеччини та Італії умовами Версальського договору;

- Б) політика «доброго сусіда» щодо країн Латинської Америки з боку США; В) зближення СРСР і Німеччини;
Г) активна миротворча діяльність Ліги Націй.
20. Вкажіть договір, переговори щодо умов якого були найтривалішими в історії повоєнної дипломатії:
А) СНО-1;
Б) ПРО;
В) ОСО-2;
Г) РСД-РМД.
21. Оберіть причину існування міжнародного тероризму на сучасному етапі:
А) посилення інтеграційних процесів;
Б) невирішеність національних, релігійних та територіальних проблем;
В) прагнення знищити США як єдиної наддержави;
Г) демографічний вибух в країнах «третього світу».
22. Вкажіть ознаку розвитку світової культури у другій половині ХХ ст.:
А) інтеграція національних культур;
Б) розгортання сепаратистських рухів;
В) звуження географії культурного відродження;
Г) конфронтація культур на тлі воєнно-політичної та ідеологічної конфронтації світових систем.
23. Вкажіть, яка подія поклала початок Листопадової революції в Німеччині:
А) Комп'єнське перемир'я;
Б) збройне повстання в м. Берліні;
В) повстання моряків у м. Кілі;
Г) Перший загально-німецький з'їзд Рад.
24. Оберіть прізвище першого космонавта:
А) О. Леонов;
Б) Н. Армстронг;
В) Ю. Гагарін;
Г) Л. Каденюк.
25. Вкажіть прізвища діячів, які належали до плеяди «розгніваних молодих людей» в література Великої Британії:
А) К. Еміс, Дж. Вейн, Дж. Осборн;
Б) А. Зегерс, Г. Бьолль, Г. Гессе;
В) Е. Хемінгуей, У. Фолкнер, Дж. Стейнбек;
Г) Л. Арагон, М. Дрюон, Е. Базен.

Завдання з вибором декількох правильних відповідей

26. Позначте варіанти відповідей, що містять правильні твердження, які описують факти історії окремих країн Євразії та США у 20-х рр. ХХ ст.:
А) у 1920 р. у рік обрання президентом США Воррена Гардінга. XIX по-правка конституції країни узаконила надання жінкам виборчих прав;
Б) у 1931 р. Джеймс Рамсей Макдональд сформував Національний уряд Великої Британії, який зробив ставку на державне втручання в економіку і політику протекціонізму;
В) упродовж 1926-1929 рр. у Франції діяв уряд Національної єдності Раймона Пуанкаре, який ініціював уведення франко-бельгійських військ в Саарську область Німеччини;
Г) У грудні 1925 р. XIV з'їзд ВКП(б) розглянув питання економічного перетворення СРСР і намітив курс на індустріалізацію, а рівно через два роки XV з'їзд партії ухвалив рішення про здійснення політики «воєнного комунізму»;
Д) 5 грудня 1936 р. прийнято конституцію СРСР, що задекларувала широкий спектр громадянських свобод, але насправді закріпила режим авторитарної влади вождя і політичну безправність радянських республік;
Е) 14 квітня 1931 р. іспанський король Альфонс XIII відрікся від влади, а в країні проголошена республіка, президентом якої обраний Хосе Прімо де Рівера.
27. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи політики «нового курсу» адміністрації президента Сполучених Штатів Америки Франкліна Рузвельта:
А) ухвалення законів про прискорений розвиток важкої промисловості, утворення колективних селянських господарств, піднесення добробуту та життєвого рівня трудящих;

- Б) ухвалення законів про запровадження примусових громадських робіт, скасування колективних договорів, припинення страйків і самовільних змін робочих місць;
- В) ухвалення законів про збільшення обсягів виробництва воєнного спорядження, створення продовольчих резервів, конфіскація майна осіб “неарійського” походження;
- Г) ухвалення законів про диференціацію банківської системи, експорт золота, девальвацію долара, полегшення доступу до кредитів,
- Д) ухвалення законів про укладання “кодексів чесної конкуренції”, запровадження державних громадських робіт, регламентування трудових відносин між робітниками і роботодавцями,
- Е) ухвалення законів про підвищення цін на сільськогосподарську продукцію, скорочення посівних площ і зменшення поголів худоби організації державою закупівель продовольства.

28. Позначте варіанти відповідей, що називають події Другої світової війни, які відбулися впродовж 1942 року:

- А) відкриття англо-американськими військами “другого фронту” на території Франції;
- Б) здійснення японськими військами нападу на військово-морську базу США в Перл-Харборі;
- В) захоплення німецькими військами території Кримського півострова;
- Г) підписання СРСР, США, Великою Британією, Китаєм та іншими країнами світу Декларації Об’єднаних Націй;
- Д) завершення англійською армією розгрому італійсько-німецьких військ у битві біля Ель-Аламейна;
- Е) завершення Червоною армією розгрому німецьких військ у Сталінградській битві.

29. Вкажіть твердження, що містять наслідки Першої світової війни:

- А) війна змінила співвідношення сил у світовій геополітиці;
- Б) війна спричинила падіння найбільших євразійських імперій;
- В) війна принесла для народів непоправні втрати і страждання;
- Г) війна призвела до зникнення з карти світу численних слов’янських країн;
- Д) війна викликала розгортання світової соціалістичної революції; Е) війна повернула традиційні суспільні цінності і пріоритети.

Завдання на встановлення правильної послідовності

30. Розташуйте поняття, що стосуються перебігу подій всесвітньої історії першої чверті ХХ ст., у хронологічній послідовності:

- А) Ліга Націй;
- Б) «Шинн Фейн»;
- В) «План Юнга»;
- Г) «Верденська м’ясорубка»;
- Д) Рурська криза.

31. Розташуйте імена та прізвища канцлерів Німеччини у хронологічному порядку:

- А) Ангела Меркель;
- Б) Конрад Аденауер;
- В) Людвіг Ерхард;
- Г) Гельмут Коль;
- Д) Віллі Брандт.

32. Розташуйте події історії світової науки та охорони довкілля у хронологічній послідовності:

- А) завершення першого успішного експерименту з клонуванням тварин (Велика Британія);
- Б) проведення ХХ літніх Олімпійських ігор у Лондоні;
- В) здійснення у Швейцарії запуску великого адронного колайдера – найбільшого у світі прискорювача елементарних частинок;
- Г) підписання Болонської декларації щодо реформування вищої школи в країнах Європи;
- Д) підписання Кіотського протоколу щодо скорочення або стабілізації атмосферних викидів (Японія).

33. Розташуйте події, що стосуються перебігу подій історії євроінтеграції, у хронологічній послідовності:

- А) затвердження Програми інтеграції України до складу Європейського Союзу;
- Б) укладення Римського договору про утворення Європейського економічного співтовариства;
- В) укладення Паризького договору про заснування Європейського об’єднання вугілля і сталі;
- Г) укладення Стокгольмського договору про заснування Європейської асоціації вільної торгівлі;
- Д) укладення Маастрихтського договору про утворення Європейського Союзу.

34. Розташуйте події історії США другої половини ХХ століття в хронологічній послідовності:
- А) впровадження Р. Ніксоном « нової економічної політики»;
  - Б) знищення американським спецназом «терориста номер один» Усами Бен Ладена;
  - В) ухвалення Паризької угоди про припинення війни та відновлення миру у В'єтнамі;
  - Г) впровадження президентом Біллом Клінтоном заходів « нової економічної філософії»;
  - Д) підписання президентом Гаррі Труменом закону «Солдатський білл про права».

Завдання на встановлення відповідності

35. Встановіть відповідність між назвами літературних творів та їх авторами:

- А) Один день Івана Денисовича, Архіпелаг Гулаг, Раковий Корпус;
- Б) Чужий, Чума, Калігула, Міф про Сізіфа;
- В) Чарівна гора, Маріо і чарівник, Йосип і його брати, Доктор Фаустус;
- Г) Американська трагедія, Трилогія бажання, Сестра Керрі, Фінансист;
- Д) Смерть на Нілі, Вбивство Роджера Екroyда, Мишоловка.

- 1. Агата Крісті;
- 2. Альбер Камю;
- 3. Олександр Солженіцин;
- 4. Томас Манн;
- 5. Теодор Драйзер;
- 6. Чингіз Айтматов.

36. Встановіть відповідність між висловами та іменами діячів США і країн Західної Європи другої половини ХХ ст.:

- А) «Я приїхав подивитися, як живуть раби капіталізму. Ну, що ж! Мушу визнати, що живуть вони непогано»;
- Б) «За нашого життя ми маємо шанс стати суспільством не тільки потужним і багатим, а й досягти більшого, дійти до Великого Суспільства. Воно ґрунтується на заможності та свободі для всіх. Велике Суспільство вимагає ліквідації злиднів і несправедливості»;
- В) «Моя політика ґрунтується не на якійсь економічній теорії, а на тому, на чому вихована я сама і мільйони таких людей як я: на чесній праці за чесну оплату, на правилі жити відповідно до своїх доходів, на звичці відкладати не чорний день, вчасно сплачувати рахунки і поважати поліцію»;
- Г) «Без французько-німецького примирення не було б Європейського Союзу. Для досягнення такого порозуміння були потрібні велика праця та величезне терпіння»;
- Д) «Не запитуй, що твоя країна може зробити для тебе. Запитай себе, що ти можеш зробити для своєї країни!».

- 1. Маргарет Тетчер;
- 2. Джон Кеннеді;
- 3. Ангела Меркель;
- 4. Збігнєв Бжезінський;
- 5. Ліндон Джонсон;
- 6. Микита Хрущов.

37. Встановіть відповідності між датами та битвами Першої світової війни;

- А) 5-12 вересня 1914 р.;
- Б) 2 травня – 22 червня 1915 р.;
- В) 21 лютого – 18 грудня 1916 р.;
- Г) 31 травня – 1 червня 1916 р.;
- Д) 1 липня – 18 листопада 1916 р.

- 1. Розгортання Горлицької бойової операції;
- 2. Розгортання Брусиловського прориву;
- 3. Розгортання Верденської битви;
- 4. Розгортання битви на річці Сомма;
- 5. Розгортання битви на річці Марна;
- 6. Розгортання Ютландської морської битви.

Варіант 2

Встановіть істинність або хибність твердження.

38. Узгодженню позицій і прийняттю виважених рішень в інтересах країн-учасниць Першої світової війни сприяли міжнародні конференції, що відбулися впродовж першої половини 1920-х років: Генуезька (м. Генуя, Іспанія, 1922), Гаазька (м. Гаага, Бельгія, 1922), Лозаннська (м. Лозанна, Італія, 1922-1923), Локарнська (м. Локарно, Франція, 1925).
- А) Так;
  - Б) Ні.
39. Приймавши 2 листопада 1917 р. “Декларацію прав народів Росії”, більшовики змушені визнати незалежність багатьох новопроголошених держав, зокрема прибалтійських - Фінляндії, Литви, Латвії та Естонії.
- А) Так;
  - Б) Ні.
40. 8 травня 1945 р. у передмісті Берліна Карлсгорсті представники німецького командування підписали акт про беззастережну капітуляцію, прийняту маршалом Георгієм Жуковим та представниками Сполучених Штатів Америки, Великої Британії і Франції.
- А) Так;
  - Б) Ні.
41. Упродовж другої половини ХХ століття розпалася Британська колоніальна імперія: статус домініонів отримали Індія, Пакистан та Цейлон; здобули незалежність Гана, Уганда, Кенія, Танзанія, Замбія, Малаві, Ботсвана, Лесото, Свазіленд в Азії, Малайзія, Бруней, Йорданія та Кіпр в Африці, Ямайка, Тринідад і Тобаго, Барбадос та Фіджі в басейні Аравійського моря.
- А) Так;
  - Б) Ні.
42. Видатним лідером антирасистського руху в США став священник Мартін Лютер Кінг - організатор низки кампаній проти політики порушення прав людини та сегрегації, що отримав Нобелівську премію миру.
- А) Так;
  - Б) Ні.

Виберіть одну правильну відповідь.

43. Визначте зміст закону Тафта-Хартлі, прийнятого Конгресом США у червні 1947 р.:
- А) скасування державного регулювання цін і заробітної плати, податок на надприбуток корпорацій
  - Б) здійснення низки заходів для адаптації до мирного життя демобілізованих військовослужбовців
  - В) зобов'язання компартії та інших «лівих» організацій реєструватися в міністерстві юстиції як «підривні»
  - Г) обмеження права робітників на укладення колективних договорів, заборона страйків держслужбовців і страйків солідарності.
7. Вкажіть, де відбувався останній німецький наступ на Західному фронті:
- А) під м. Парижем;
  - Б) у Нормандії
  - В) в Арденнах
  - Г) під м. Берліном.
44. Вкажіть, хто з діячів історії Америки другої половини ХХ ст. став лауреатом Нобелівської премії миру:
- А) Р. Рейган;
  - Б) М.-Л. Кінг;
  - В) Дж. Кеннеді;
  - Г) Дж. Маккарті.
45. Визначте зміст закону Маккарена-Вуда, прийнятого Конгресом США у вересні 1950 р.:
- А) скасування державного регулювання цін і заробітної плати, податок на надприбуток корпорацій;
  - Б) здійснення низки заходів для адаптації до мирного життя демобілізованих військовослужбовців
  - В) зобов'язання компартії та інших «лівих» організацій реєструватися в міністерстві юстиції як «підривні»

- Г) обмеження права робітників на укладення колективних договорів, заборона страйків держслужбовців і страйків солідарності.
46. Вкажіть наймолодшого в історії Великої Британії ХХ ст. політичного лідера.
- А) Г. Вільсон;
  - Б) Дж. Мейджор;
  - В) А. Блер;
  - Г) К. Еттли.
47. Основними причинами Першої світової війни були:
- А) боротьба між ворогуючими європейськими країнами за переділ світу;
  - Б) англо-німецький економічний, військово-морський та колоніальний антагонізм;
  - В) франко-німецькі та російсько-австрійські суперечності;
  - Г) правильні відповіді «а» і «б».
48. Загальний страйк шахтарів відбувся у Великобританії:
- А) у 1925 р.
  - Б) у 1926 р.
  - В) у 1927 р.
  - Г) правильних відповідей немає
49. Вкажіть лідера партійного об'єднання «Уперед, Італіє», яка виникла в 1990- хрр.:
- А) А. Моро;
  - Б) С. Берлусконі;
  - В) Б. Краксі;
  - Г) А. де Гаспері.
50. Веймарська конституція, яка проголошувала федеративну республіку в Німеччині, була прийнята:
- А) у червні 1918 р.
  - Б) у липні 1919 р.
  - В) у серпні 1918 р.
  - Г) у вересні 1918 р.
51. Прийшовши до влади у 1933 р., нацистська партія протягом двох наступних років прийняла закони, спрямовані на:
- А) побудову унітарної держави, позбавлення земель федерального статусу та підпорядкування їх безпосередньо імперському кабінету;
  - Б) створення таємної поліції (гестапо), концентраційних таборів для утримання небажаних для режиму елементів, скасування основних політичних прав громадян - свободи слова, зборів, недоторканості житла, таємниці листування;
  - В) усунення з усіх міністерств і відомств працівників - не членів нацистської партії;
  - Г) правильні відповіді «б» і «в».
52. Окупація Ефіопії Італією тривала з:
- А) по 1939 р.
  - Б) 1935 по 1940 р.
  - В) по 1940 р.
  - Г) 1936 по 1939 р.
53. Уряд Народного фронту на чолі з Л.Блюмом прийшов до влади у Франції:
- А) 1935 р.;
  - Б) 1936;
  - В) 1937;
  - Г) 1938р.
54. Республіканський устрій було встановлено в Іспанії:
- А) У 1930 р.
  - Б) У 1931 р.
  - В) У 1932 р.
  - Г) правильних відповідей немає.
55. Виборче право жінкам було надано в США:
- А) у 1920 р.
  - Б) у 1921 р.
  - В) у 1922 р.
  - Г) правильних відповідей немає

56. Наслідками економічної кризи в США у 1929-1933 рр. було:
- А) скорочення промислового виробництва США більше ніж на 50 %;
  - Б) зростання державного боргу США в 3 рази;
  - В) розорення банків, мільйонів дрібних вкладників, фермерів;
  - Г) усі відповіді правильні.
57. Під час громадянської війни 1936-1939 рр. в Іспанії республіканському урядові надали військову допомогу {
- А) СРСР;
  - Б) інтернаціональні бригади;
  - В) Франція;
  - Г) СРСР і Франція.
58. Політика «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта була спрямована на:
- А) державне регулювання економіки та створення системи соціального захисту населення;
  - Б) відновлення промисловості та сільського господарства, оздоровлення фінансової і банківської системи;
  - В) збільшення обсягів американського експорту до європейських країн;
  - Г) правильні відповіді «а» і «б».
59. Перемир'я між Францією та Німеччиною у Комп'єнському лісі було підписано:
- А) 17 червня 1940 р.
  - Б) червня 1940 р.
  - В) 25 червня 1940 р.
  - Г) немає правильної відповіді
60. Гітлерівська операція вторгнення на Британські острови, що розпочалася у 1940 р., називалася:
- А) «Морський лев»
  - Б) «Зелена карта»
  - В) «Барбаросса»;
  - Г) правильних відповідей немає.
61. Коли стався напад Німеччини на Польщу?
- А) вересня 1939 р.
  - Б) 1 вересня 1939 р.
  - В) червня 1939 р.
  - Г) серпня 1939 р.
62. Вкажіть події, які відбулись в 1914 р.:
- А) бій на р. Сомма, перемога Лютневої революції в Росії;
  - Б) відкриття Панамського каналу, битва на р. Марні;
  - В) повстання в Ірландії, Брусиловський прорив;
  - Г) Брусиловський прорив, бій під м. Верденом.

Завдання з вибором декількох правильних відповідей

63. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи колоніальної політики метрополій упродовж 1918-1939 рр.:
- А) упродовж першої половини ХХ ст. метрополії управляли колоніями по-різному, але майже всі колоніальні адміністрації вдавалися до терору і насильства щодо місцевого населення;
  - Б) після Першої світової війни між провідними державами світу відбувся новий територіальний перерозподіл;
  - В) після Першої світової війни для реалізації права народів на самовизначення створена мандатна система Ліги Націй, згідно з якою народи, що “не в змозі управляти” власними територіями ввійшли до складу США, найбільших країн Європи та Азії;
  - Г) у першій половині ХХ ст. колонії, напівколонії і підмандатні території стали ареною національно-визвольного руху за політичну незалежність, економічну самостійність, духовне та культурне звільнення;
  - Д) у першій половині ХХст. склад учасників національно-визвольного руху вирізнявся неоднорідністю; його очолювали селяни, робітники, ремісники, торговці, дрібні підприємці, службовці, а масову базу становила, як правило, патріотично налаштована інтелігенція;
  - Е) у процесі розгортання національно-визвольного руху всі суспільні сили намагалися досягти своєї мети під прапором інтернаціоналізму, що об'єднував нації в боротьбі проти іноземного панування.

64. Позначте варіанти відповідей, що стосуються Адольфа Гітлера:
- А) учасник Першої світової війни, нагороджений Залізним хрестом, орденом і медаллю за сміливість;
  - Б) Учасник жовтневого перевороту та громадянської війни народним комісар у справах національностей;
  - В) керівник Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини;
  - Г) організатор “півного путчу” в Мюнхені, автор книги “Моя боротьба”;
  - Д) генеральний секретар Центрального Комітету Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків);
  - Е) очільник “лівої опозиції” правлячій партії автор книги “Уроки Жовтня”.
65. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи колоніальної політики метрополій упродовж 1918-1939 рр.:
- А) упродовж першої половини ХХст. метрополії управляли колоніями по-різному, але майже всі колоніальні адміністрації вдавалися до терору і насильства щодо місцевого населення;
  - Б) після Першої світової війни між провідними державами світу відбувся новий територіальний перерозподіл;
  - В) після Першої світової війни для реалізації права народів на самовизначення створена мандатна система Ліги Націй, згідно з якою народи, що “не в змозі управляти” власними територіями ввійшли до складу СІА, найбільших країн Європи та Азії;
  - Г) у першій половині ХХ ст. колонії, напівколонії і підмандатні території стали ареною національно-визвольного руху за політичну незалежність, економічну самостійність, духовне та культурне звільнення;
  - Д) у першій половині ХХст. склад учасників національно-визвольного руху вирізнявся неоднорідністю: його очолювали селяни, робітники, торговці, дрібні підприємці, службовці, а масову базу становила, як правило, патріотично налаштована інтелігенція;
  - Е) у процесі розгортання національно-визвольного руху всі суспільні сили намагалися досягти своєї мети під прапором інтернаціоналізму, що об’єднував нації в боротьбі проти іноземного панування.
66. Позначте варіанти відповідей, що перелічують факти життєпису Вінстона Черчіля:
- А) президент Сполучених Штатів Америки, втілювач ідеї “суспільства загального процвітання” ,
  - Б) керівник воєнної операції “Оверлорд” - найбільшої десантної експедиції англо-американських військ у ході Другої світової війни;
  - В) учасник Тегеранської, Ялтинської та Потсдамської конференцій лідерів «Великої трійки» ,
  - Г) ініціатор політики «холодної війни», противник розгортання комунізму;
  - Д) кавалер воєнної нагороди СРСР – ордена «Перемоги»;
  - Е) лауреат Нобелівської премії з літератури за праці з історії та шеститомник мемуарів «Друга світова війна».
67. Позначте варіанти відповідей, що перелічують факти життєпису історичної постаті, зображеної на портреті:
- А) керівник Французької соціалістичної партії, віце-президент Соціалістичного Інтернаціоналу впродовж 1972-1981 рр.;
  - Б) засновник патріотичної організації “Вільна Франція” (з 1942 р. - “Франція, що бореться”);
  - В) Французької Республіки впродовж 1958-1969 рр.;
  - Г) очільник Тимчасового уряду Франції впродовж 1944-1946 рр., засновник політичної партії “Об’єднання французького народу”;
  - Д) засновник політичної партії “Об’єднання на підтримку республіки”, мер Парижа у 1977 р.;
  - Е) президент Французької республіки впродовж 1995-2007 рр.

Завдання на встановлення правильної послідовності

68. Розташуйте назви країн, що сусідили з Веймарською республікою за принципом годинникової стрілки, починаючи з Польщі:
- А) Бельгія;
  - Б) Чехо Словаччина;
  - В) Польща;
  - Г) Австрія;
  - Д) Франція;
  - Е) Швейцарія;
  - Є) Нідерланди.

69. Розташуйте уривки, що описують факти, події чи постаті історії Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Франції першої чверті ХХ ст у хронологічній послідовності:
- А) «...Окупація Руру викликала кризу в міжнародних відносинах. Британія стала на бік Німеччини. Через проголошену німецьким урядом політику «пасивного опору» в Рурі припинився видобуток вугілля...»;
  - Б) «...Уперше в британській історії лейбористи, заручившись підтримкою частини лібералів, сформували уряд. Прем'єр-міністром став їхній лідер Рамсей Макдональд...»;
  - В) «...На всій території країни заборонялося виготовлення та продаж спиртних напоїв, знищувалися їхні запаси. Однак пиво, вино і джин у величезних кількостях вироблялися нелегально, а також контрабандним шляхом завозилися з підпільних гуралень Канади...»;
  - Г) «...Усього страйкували 4 млн робітників і він завдав найтяжчого у ХХ ст. удару по британській промисловості. Страйк розколов Британію навпіл: по один бік конфлікту стали шахтарі, по інший середні і заможні верстви англійського суспільства...»;
  - Д) «...Під час перших після війни парламентських виборів перемогу здобув Національний блок, отримавши 2/3 місць в палаті депутатів. Новий уряд спочатку очолив Ж. Клемансо, а згодом А. Мільєран...».
70. Розташуйте уривки, що описують факти чи події історії країн Західної Європи другої половини ХХ - початку ХХІ століть, у хронологічній послідовності:
- А) «...На парламентських виборах лейбористи здобули переконливу перемогу. Британські виборці голосували не стільки за лейбористів, скільки проти консерваторів, що майже 18 років керували країною. Прем'єром став наймолодший у ХХст. Глава кабінету»;
  - Б) «У радянській окупаційній зоні Народна рада проголосила створення Німецької Демократичної Республіки. Прем'єр-міністром став соціал-демократ Отто Гротеволь, а президентом обраний комуніст Вільгельм Пік»;
  - В) «...Об'єднана Німеччина матиме територію НДР, ФДР та всього Берліна. Підтвердження остаточного характеру кордонів є суттєвою умовою мирного врегулювання в Європі.»;
  - Г) «Президент республіки призначає прем'єр-міністра... Може оголосити про розпуск Національних зборів. Президент Республіки здійснює призначення на цивільні та військові посади, очолює збройні сили».
  - Д) «...Влада перейшла у наступ проти злочинного світу. В столиці Сицилії – м. Палермо відбувся найбільший в історії країни процес над мафіозними структурами. На лаві підсудних опинилися близько 500 чоловік...».
71. Розташуйте імена та прізвища канцлерів Німеччини у хронологічній послідовності:
- А) Ангела Меркель;
  - Б) Конрад Аденауер;
  - В) Людвіг Ерхард;
  - Г) Віллі Брандт;
  - Д) Гельмут Коль.
72. Розташуйте уривки, що описують факти чи події історії світової культури першої половини ХХ століття, у хронологічній послідовності:
- А) «...Щоб увічнити своє ім'я, шведський хімік і підприємець Альфред Нобель заповів більшу частину своєї спадщини благодійному фондові. Нобелівську премію щорічно присуджують Шведська королівська академія наук та інші авторитетні установи Швеції в царині фізики, хімії, фізіології і медицини, економіки, літератури, збереження миру...»;
  - Б) «...Постанова ЦК ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій» надовго визначила долю радянської літератури. Постанова стала ідеологічною основою безмежного втручання держави в літературно-мистецьке життя...»;
  - В) «...В ході війни американський режисер Девід Ворк Гріффіт, застосувавши паралельний монтаж, зйомки однієї сцени відразу декількома камерами з різних точок створив два видатні фільми - «Народження нації» і «Нетерпимість»...».
  - Г) «...Справжню епоху в історії кінематографу становила творчість Чарлі Чапліна. Найхарактерніші його фільми «Малюк» і «Пілігрим».
  - Д) «...Того року Габріель Шанель запропонувала жінкам маленьку чорну сукню - найефектнішу модель ХХ ст. Вона стала символом елегантності, не підвладна часу. Вистачало однієї деталі, щоб ця сукня перетворювалася на ділове або вечірнє вбрання».

Завдання на встановлення відповідності

73. Установіть відповідності між визначеннями та поняттями, що стосуються історії США і країн Західної Європи другої половини ХХ - початку ХХІ ст.:
- А) назва політико-економічних ідеологій та доктрин, що поєднують принципи вільного підприємництва, соціальної держави та соціальної демократії;
  - Б) назва проголошеної Роналдом Рейганом соціально-економічної програми, що передбачала обмеження втручання держави в економіку, сприяння водночас обмеження соціального пакета;
  - В) назва проголошеної Маргарет Тетчер соціально-економічної програми, що передбачала обмеження втручання держави в економіку, сприяння розвитку наукоємного підприємництва та зацікавленості людини в поліпшенні власного добробуту;
  - Г) назва політико-економічних ідеологій та доктрин, що поєднують традиційні цінності з елементами лібералізму;
  - Д) назва зовнішньої політики ФРН, що тривала впродовж 1970-1982 рр. і полягала в налагодженні добросусідських взаємин з СРСР та країнами Центрально-Східної Європи.
74. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, що стосуються історії світової культури ХХ-ХХІ ст.:
- А) назва мистецької течії реалізму. представників якої об'єднувало прагнення до критичного осмислення поточних подій;
  - Б) назвахудожнього методу в мистецтві, що передбачав зображення дійсності в дусі відповідності ідеям комунізму;
  - В) назва музично сценічної вистави, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної музики. хореографічного, драматичного і оперного мистецтва;
  - Г) назва явища, що протиставляється "високої" елітарній культурі; культура, твори якої розраховані на споживацький попит та задоволення потреб основної маси населення;
  - Д) назва різновиду модернізму, сукупності його так званих "лівих" мистецьких напрямів і течій ХХ ст., що поривають з існуючими, у спаленими нормами і традиціями художньої практики, насамперед з реалізмом.
- 1) авангардизм
2) масова культура
3) мюзикл
4) неореалізм
5) соцреалізм
6) екзистенціалізм.
75. Встановіть відповідності між умовами та і Версальсько-Вашингтонської системи:
- А) обумовлення розпаду Австро-Угорщини на самостійні держави: Австрію, Угорщину, Чехо-Словаччину, Королівство сербів, хорватів і словенців;
  - Б) обумовлення контролювання болгарської економіки Міжсоюзною комісією у складі Великої Британії, Франції та Італії; обмеження чисельності армії до 20 тис. осіб;
  - В) обумовлення обмеження територіальних володінь Угорщини на користь Чехо-Словаччини, Королівства сербів, хорватів і словенців, Румунії; скорочення чисельності армії до 35 тис. осіб;
  - обумовлення передання під контроль Міжнародної комісії проток Босфор та Дарданелли; узаконення права втручання у внутрішньотурецькі справи;
  - А поглиблення суперечностей між провідними країнами світу;
  - Б завершення роботи Вашингтонської мирної конференції;
  - В) здійснення більшовиками жовтневого перевороту в Росії;
  - Г) завершення роботи Паризької мирної конференції;
  - Д) завершення другої Балканської війни
- Д) обумовлення визнання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості, а разом з тим рівних економічних можливостей передових держав у Китаї.
- 1) Сен-Жерменський мирний договір;
  - 2) Трианонський мирний договір;
  - 3) "Договір чотирьох" Вашингтонської мирної конференції;
  - 4) Нейїський мирний договір;
  - 5) "Договір дев'яти" Вашингтонської мирної конференції;
  - 6) Севрський мирний договір.
76. Установіть відповідності між причинами і наслідками подій всесвітньої історії періодів Першої світової війни та повоєнного міжнародного врегулювання:

- 1) зближення Болгарії із країнами Троїстого союзу;
- 2) створення всесвітньої міжнародної організації;
- 3) формування воєнно-політичних блоків європейських країн;
- 4) згортання Східного фронту Першої світової війни;
- 5) розгортання Першої світової війни;
- 6) зростання міжнародного впливу Сполучених Штатів Америки.

77. Встановіть відповідність між діями та іменами політичних діячів:

- А) впровадження заходів соціально-орієнтовної ліберальної економіки, підтримання комуністичної ідеології, дотримання зовнішньополітичної стратегії нейтралітету;
- Б) впровадження заходів стабілізаційної економіки, розгортання «маккартизму», проголошення зовнішньополітичної стратегії «масової помсти»;
- В) впровадження заходів неоконсервативної економіки, підтримання антикомуністичної ідеології, дотримання зовнішньополітичної стратегії «ядерного стримування»;
- Г) впровадження заходів неоконсервативної економіки, підтримання антисоціалістичної ідеології, відновлення єдності країни;
- Д) впровадження економічної доктрини «соціального ринкового господарства», налагодження відносин з Францією, ініціювання євроінтеграційного процесу.

1. Дуайт Ейзенхауер;
2. Маргарет Тетчер;
3. Гельмут Коль;
4. Конрад Аденауер.

78. Установіть відповідності між етапами та виявами науково-технічної революції впродовж другої половини ХХ століття:

- А) перший етап (1950-і рр.);
- Б) Другий етап (1960-1970-і рр.);
- В) третій етап (1980-і рр.);
- Г) четвертий етап (середина 1990-поч. ХХст.)

- 1) на цьому етапі масово використовують інформаційно-комунікаційні технології, мікро-електроніку, біотехнології, технології створення матеріалів із наперед заданими властивостями;
- 2) на цьому етапі автоматизація та роботизація виробництва досягли такого рівня, що робітник дедалі більше відходив від процесу виготовлення продукції, він здійснював лише регулювальні й контролюючі функції;
- 3) на цьому етапі виробництво почало ставити завдання перед наукою, яка у відповідь намагалася пропонувати виробництву новітні технології;
- 4) на цьому етапі стала масовою автоматизація виробництва: використовувалися роботи та технічні системи управління виробництвом.

